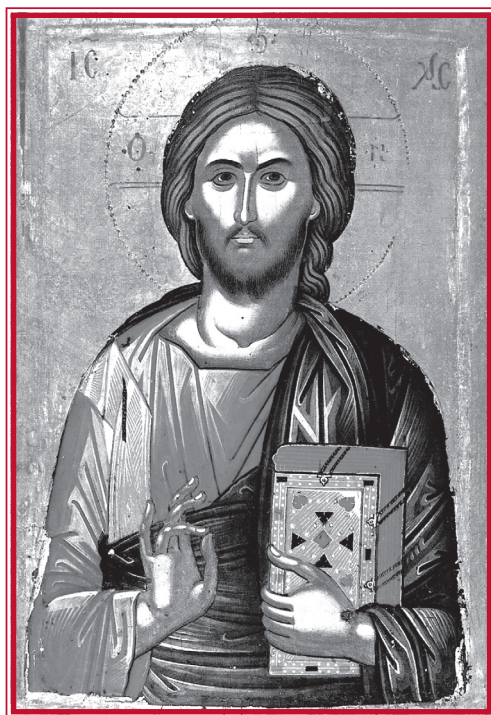

— Dar Svetega pisma —

Slovenska škofovska konferenca

Naslov izvirnika: The Gift of Scripture

Copyright ©: Bishops' Conferences of England and Wales, and Scotland 2005

Copyright © za Slovenijo: Slovenska škofovska konferenca 2007

Kongregacija za škofe: prot. št. 134/2005, 6. julij 2005

Angleška škofovska konferenca je dne 30. oktobra 2006 dovolila prevod in natis besedila v slovenskem jeziku (prot. št. 302/06).

Slovenska škofovska konferenca: prot. št. 320/06, 20. november 2006

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-23

DAR Svetega pisma / [prevedla Barbara Baloh in Miran Špelič] ;
[izdala] Slovenska škofovska konferenca. - Ljubljana : Salve, 2007

Prevod dela: The gift of Scripture

ISBN 978-961-6480-03-1 (Slovenska škofovska konferenca)

ISBN 978-961-211-396-4 (Salve)

2318732800

Prevedla: Barbara Baloh in p. dr. Miran Špelič OFM

Strokovni pregled: p. dr. Miran Špelič OFM

Lektorirala: Urška Baloh

Izdala: Slovenska škofovska konferenca

Pripravilo: Tajništvo Slovenske škofovske konference

Založila: Salve d. o. o. Ljubljana

Število izvodov: 10.000

Vse pravice pridržane.

Noben del te izdaje ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v kateri koli obliki oziroma na kateri koli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače, brez predhodnega dovoljenja izdajatelja in založnika ter lastnika avtorskih pravic (copyright).

Naslovnica: Teofan s Krete (1546): Kristus Pantokrator, samostan Stavronikita, Gora Atos

Predgovor

Apostol Janez v uvodu v knjigo *Razodetja* piše: »Blagor tistemu, ki bere, in tistim, ki poslušajo besede tega prerokovanja in izpolnjujejo, kar je zapisano v njem!« (Raz 1,3). Navedene besede pa ne veljajo samo za njegovo knjigo, temveč za vse knjige Božje besede, zato drugi vatikanski cerkveni zbor upravičeno pravi: »Oče, ki je v nebesih, prihaja v svetih knjigah svojim otrokom ljubeče naproti in se z njimi pogovarja« (*Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju*, BR 21).

Cerkev na Slovenskem v letu 2007 posveča posebno ljubečo pozornost *Knjigi knjig*, Svetemu pismu. Sveto pismo, edinstveni Božji dar človeštvu, želimo postaviti v središče našega verskega in kulturnega življenja. Ne samo zaradi njegove častitljive starosti in vsesplošne razširjenosti, ne samo zaradi najvišje človeške modrosti, ki je zbrana v njem, temveč predvsem zato, ker gre za knjigo Božjega razodetja. Vsak temeljni premislek o človeku, svetu in večnosti tu najde svoj izvor ali odmev. To je edina knjiga, ki prenese besede: »Nebo in zemlja bosta prešla, moje besede pa ne bodo prešle« (Mt 24,35).

Sveto pismo vznemirja vsako dušo, ki bistveno zamenjuje z nebitvenim, ustvarja pa mir v tistih, ki se po preverjanju različnih ponudb srečajo z Besedo življenja. V *Pismu Hebrejcem* beremo: »Božja beseda je namreč živa in dejavna, ostrejša kakor vsak dvorezen meč in zareže do ločitve duše in duha, sklepov in mozga ter presoja vzgibe in misli srca« (Heb 4,12). Vsakega človeka lahko pretrese njena govorica, ki

mu je tako blizu, da skozi njo prepozna veličino in krhkost lastnega življenja, svoje želje, hrepenenja in strahove, stiske in veselja, hkrati pa v njej odkriva moč Besede, ki je od zgoraj, ki ne samo obljublja, temveč spreminja in ustvarja.

Preko svtopisemskih besed se človek izraža in uresničuje kot bitje odnosov in upanja. Preko njih odkriva in ponotranja sebe, svet in sočloveka. V številnih bibličnih pripovedih sicer prevladujejo teme o človeški grešnosti in nezvestobi, o hudobiji in minljivosti sveta, vendar se skozi celotno Sveto pismo kot gonilna sila prebija hrepenenje po »novih nebesih in novi zemlji«, po usmiljenju, odpuščanju in odrešenju – po zvestobi. Novo nebo, nova zemlja in z njima novi človek ne bo preprosto popravek prvega stvarjenja, ampak »rojstvo od zgoraj« (Jn 3,3), odkritje moči Duha, ki spreminja obličje zemlje, in dar Božjega otroštva, ki podarja vsem, ki ga sprejmejo, nov pogled in novo misel. Dar »novega neba« je sad daritve ljubezni Jezusa Kristusa, ki ni ne restavator in ne zgolj sodnik, ne čudodelnik in ne prenovitelj, temveč Prvorojenec vsega stvarstva in izpolnjevalec načrta Njega, ki dela resnično vse novo (prim. Raz 21,5).

V Jezusu Kristusu, ki je Bog in človek hkrati, se nam je Bog najpopolneje razodel. Ne govori nam več samo po prerokih kot nekoč očakom, pač pa nam je spregovoril po Sinu (prim. Hebr 1,1). Jezus je torej poslednje, dokončno razodetje Boga, neprekosljivi vrhunec Božje govornice. Najlepše besede Svetega pisma govorijo o ljubljenem Sinu kot o največji novosti razodetega Boga. V njem se je razodelo bistvo Božjega načrta za svet in človeka, ki ga je Bog »tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina, da bi se nihče, kdor vanj veruje, ne pogubil, ampak bi imel večno življenje« (Jn 3,16). Vse druge svtopisemske spise prav razumemo le, če imamo pred očmi Njega in obratno: »Brez poznavanja celotnega Svetega pisma tudi Jezusa Kristusa ni mogoče poznati,« poudarja sv. Hieronim. Jezus nam s svojo

besedo, ravnanjem in celotnim življenjem – predvsem pa s svojim trpljenjem, smrtjo in vstajenjem – na najpopolnejši način razodeva Boga, ker je sam Bog. »Kdor je videl mene, je videl Očeta,« (Jn 14,9) pravi sam. Lahko bi rekli, da je Jezus Kristus po človeško zaživeti Bog in po Božje zaživeti človek. Kar je v človeku najbolj vzvišeno, najbolj plemenito in najbolj odlično, je v Jezusu Kristusu doseglo svoj vrhunec, ki ga ni mogoče preseči.

To pa je ljubezen. V Jezusu Kristusu vidimo, da je Bog ljubezen in kako je treba to ljubezen razumeti, da njenega pomena ne popačimo. Ljubezen je v darovanju za drugega. »Nihče nima večje ljubezni, kakor je ta, da dá življenje za svoje prijatelje« (Jn 15,13). Bog nam ne daje samo vsega, kar smo in imamo, ampak nam daje samega sebe, zato se je najprej rodil med nami kot človeški otrok in postal eden izmed nas. Za nas je dal življenje in za nas je vstal od mrtvih, še naprej pa se nam daruje pri vsaki sveti maši, ko poslušamo njegovo besedo in obhajamo sveto evharistijo. To je sedaj dokončno razodetje Boga, ki ga ni mogoče ne dopolniti ne prekositi.

»Kar je bilo od začetka, kar smo slišali, kar smo na svoje oči videli, kar smo opazovali in so otipale naše roke, to vam oznanjamo: Besedo življenja,« pravi na začetku svojega *Prvega pisma* apostol Janez (1 Jn 1,1). Odtod je vzeto tudi geslo letošnjega leta Svetega pisma – *Oznanjamo vam Besedo življenja*. Beseda življenja more biti le beseda ljubezni. Ta učlovečena in otipljiva Beseda ljubezni je Jezus Kristus, ki se je kot človeški otrok rodil v Betlehemu, ki je ljudi učil ljubiti, kakor jih ljubi Bog sam, in ki je na koncu iz zvestobe nebeškemu Očetu in človeškim bratom in sestram dal svoje življenje, zatem pa je vstal od mrtvih, kajti Božja ljubezen je močnejša tudi od smrti.

Sveti pisci so nam po Božjem navdihnjenju napisali svoja doživetja in izkušnje, svoje nauke in merila. Vsaka stvar jim je govorila o Bogu

in povsod so čutili Božji prst. Bili so ljudje kakor mi in tudi za veselje in žalost so imeli približno enaka merila kot mi. Nekatere razlike v načinu mišljenja in življenja ter razlike v čutenju in izražanju pa nam včasih nekoliko zamegljujejo jasno in pregledno razumevanje njihovih pripovedi ter njihovih besedil. Pogrešamo nekaj navodil in potrebujemo nekaj smernic.

V rokah imamo prevod preproste in pregledne razprave, ki so jo angleški škofje za svoje vernike izdali v prvih letih novega tisočletja in ob 40-letnici izida koncilске konstitucije o Božjem razodetju, ki je izšla leta 1965. Razprava nosi naslov *Dar Svetega pisma* in se opira na številne cerkvene dokumente, ki se nanašajo na branje in razlaganje Božje besede, vsebuje pa tudi navodila in smernice, ki nam omogočajo hitrejšo in globlje razumevanje svetopisemskih knjig in posameznih odlomkov.

Ker so bili drugi, tretji in četrti odstavek iz Uvoda izvirnika strogo vezani na zgodovino Svetega pisma v Angliji in na Škotskem, ta del ni preveden, pač pa je bila zgodovina Svetega pisma na naših tleh pod naslednjimi vidiki napisana na novo: *Mesto Svetega pisma v naših krajih, Evropski in slovenski okviri rabe svetopisemskih besedil in Slovenski in slovenski prevodi Svetega pisma*.

Z razpravo želimo tudi slovenski škofje priti svojim vernikom ljubeče naproti in jih v letu Svetega pisma, ki ga obhajamo, spodbujati za branje in jih usmerjati h globljemu razumevanju Božje besede.

slovenski škofje

Uvod

1. Sveto pismo – knjiga za današnji čas

Vzemimo v roke Sveto pismo! Sprejmimo ga od Gospoda, ki nam ga po Cerkvi stalno ponuja (prim. Raz 10,8). Pojejmo to knjigo (prim. Raz 10,9), da postane življenje našega življenja. Užijmo jo do zadnjega: povzročala nam bo težave, vendar nam bo dala tudi veselje, ker je sladka kot med (prim. Raz 10,9–10). Preplavilo nas bo upanje in *znali jo* bomo posredovati vsakomur, ki ga srečamo na svoji poti (prim. *Cerkev v Evropi* 65, CD 103). Omenjene besede so vzete iz posinodalne apostolske spodbude papeža Janeza Pavla II. (1920–2005), ki jo je napisal za Cerkev v Evropi in v kateri krajevne Cerkve poziva, naj sporočilo upanja posredujejo današnjemu človeku. Mnogi ljudje živijo v strahu in brez upanja, za oboje naj bi namreč imeli razloge in pravico, saj je svet poln razprtij in konfliktov, med verskimi in etničnimi skupinami vladajo napetosti, mnogo je tudi nasilja med ljudmi in vojn med narodi. Človeškemu življenju pretijo raznolike nevarnosti, saj znanstveni napredek pogosto pozablja na dostojanstvo človekove osebe. Družinske vezi so razrahljane in čut za solidarnost z najbolj potrebnimi tako doma kot v mednarodnih okvirih se izgublja. Kljub vsemu pa mi, kristjani, živimo v upanju, kajti v Svetem pismu zapisana Božja beseda ne priča le o stalni Božji ljubezni do človeškega rodu, ki se je razodela

v Jezusu Kristusu, ampak tudi v težavah kaže pot v prihodnost. Tako v burni preteklosti kot tudi danes nas Gospod nagovarja po Svetem pismu in nam po besedi ponuja hrano in moč, ki ju potrebujemo za izvrševanje zaupanega poslanstva. Sveto pismo je v marsičem odločilno vplivalo na življenje mnogih ljudi in narodov, narodne jezike je obogatilo s pomembnim besediščem, navdihovalo pa je tudi literaturo, umetnost, glasbo in film. *Knjiga knjig*, ki predstavlja srčiko krščanskega bogoslužja in molitve, še danes ostaja izredni Božji dar za nas.

2. Mesto Svetega pisma v naših krajih

Prevajanje Svetega pisma je spodbudilo študij in literarni razvoj v številnih jezikih. Slovenske dežele sodijo med tiste, ki so dobile delne in celotne prevode Svetega pisma zelo zgodaj. Zaradi splošne nepismenosti, mešanja in zlivanja jezikov ter drugih okoliščin v srednjem veku še ni bilo pogojev za splošno povpraševanje po prevodu Svetega pisma v domačem jeziku. Prevajali so se le krajši odlomki, ki so bili namenjeni redkim bralcem, predvsem duhovnikom. Nastajale so tudi pesniške priredbe svetopisemskih zgodb, ki so jih prepevali ob spremljavi harfe in drugih glasbil. Samostani so v prvi vrsti zaslužni za ohranitev slovenske samobitnosti skozi stoletja nemške, italijanske in madžarske vladavine. Sveto pismo je bilo vedno osnova duhovne in intelektualne vzgoje širokih množic ljudi, ki so bili v stiku z živimi duhovnimi središči. V poznejšem obdobju so domači intelektualci, večinoma katoliški duhovniki, ogromno prispevali k razvoju slovenske kulture. Površna predstavitve zgodovine slovenskega jezika, literature in kulture bolj ali manj upošteva le ključne dokumente slovenske kulture. Ta kaže,

da slovenskega jezika na splošno niso pisali vse do reformacije, ko so Primož Trubar, Jurij Dalmatin in nekateri drugi sodelavci prevedli Sveto pismo in napisali nekaj temeljnih religioznih besedil za rabo pri bogoslužju in vzgoji. Poglobljena analiza pa izpričuje, da so slovenski jezik govorili in v njem veliko pisali vse od začetka slovenske navzočnosti na sedanjem ozemlju. Najstarejši ohranjeni pisni spomeniki v slovenskem – in tudi v katerem koli slovanskem – jeziku nasploh so Brižinski spomeniki iz leta okoli 1000 po Kristusu. Več poznejših dokumentov, posebno ljudske pesmi, iz obdobja pred reformacijo govori o pomenu slovenskega jezika v vseh obdobjih. Radikalno zmanjšanje meniškega življenja in dejavnosti pod cesarjem Jožefom II. v 18. stoletju je imelo za posledico uničenje večine dragocenih rokopisov, ki so bili napisani skozi več stoletij v pisarnah vseh znanih samostanov, ki so jih zgradili na vseh delih slovenskega ozemlja.

3. Evropski in slovenski okviri rabe svetopisemskih besedil

Vse okoliščine v zvezi s prevajanjem Svetega pisma kažejo, da so izvirno besedilo in osnovni stari prevodi Svetega pisma na vseh ravneh veljali za obvezno referenco. V zahodni Evropi je bila poleg izvirnega besedila referenčno besedilo latinska *Vulgata*, v pravoslavnih vzhodnih deželah pa grška *Septuaginta* ali nekateri drugi vzhodni prevodi. Vzhodnoevropski prevajalci so se tesno držali *Septuaginte*, prevajalci zahodne Evrope pa so se nanjo tudi opirali. Glede kanona in številnih drugih vprašanj je bila merodajna *Vulgata*. Izvirna Biblija, grška *Septuaginta* in latinska *Vulgata* tako predstavljajo pravo zgodovinsko nepretrganost v evropski kulturi. To velja predvsem za grško in latinsko Biblijo, saj sta grščina in latinščina tudi sicer močno vplivali

na razvoj evropske kulture na vseh področjih. Položaj Slovenije znotraj Srednje Evrope je olajšal izmenjavo bogatih kulturnih dobrin in izročil iz preteklosti. Enoten sistem religioznega in kulturnega življenja, mednarodna izmenjava znanja in izkušnje ter visoka estetska in etična merila razložijo, zakaj je bila raven človeškega razvoja v slovenskih etničnih pokrajinah tako visoka kot v kateri koli drugi zahodni deželi. Najpomembnejši dejavnik razvoja je bila izmenjava univerzalne latinščine in domačega slovenskega jezika. Uradni obredi so bili v večini pokrajin v latinščini, toda oznanjevanje Božje besede, molitve in petje je potekalo v domačih slovenskih narečjih. V mestih in na drugih krajih mešanega prebivalstva so tuji gospodarji lokalnemu prebivalstvu zagotovili vikarje, ki so z njim lahko občevali v njihovem maternem jeziku. Učinki slovesnih uradnih obredov so bolj, kakor se zavedamo, delovali na celotno osebno in družbeno bit ljudstva. Ko so Slovenci sprejeli krščanstvo, so sprejeli celotno duhovno, literarno in umetnostno izročilo krščanske kulture. Zapustili so številne specifične prvine slovanskega poganskega izročila in vstopili v pretanjeni svet krščanskega pojmovanja in izražanja resničnosti, ki sta bili skupna dediščina vseh srednjeevropskih narodov. Iz Svetega pisma in iz drugih krščanskih virov so sprejeli posebnost govora in preproste izraze, splošne in enostavne prisposodbe, ki posredno ali neposredno odražajo vsebine in oblike Svetega pisma. *Brižinski spomeniki*, ki vsebujejo dve besedili splošne spovedi in govor o grehu in pokori, so sestavljeni v arhaičnih, ustaljenih literarnih oblikah, ki jih zaznamo v Svetem pismu in v zgodnjem krščanskem izročilu. Zato lahko domnevamo, da so ti dokumenti prepis iz precej starejših virov, ki dokazujejo obstoj dolgega literarnega izročila.

4. Slovanski in slovenski prevodi Svetega pisma

Prvenstveno ozadje prevajanja Svetega pisma so bili temeljna raba besedil pri bogoslužju v cerkvi, zasebna pobožnost in šola. Osnovna raba v bogoslužju je bila omejena na manjše odlomke izvirnika. To razloži dolgo zgodovino od delnih prevodov do prvega celotnega prevoda Svetega pisma. Prvi slovanski prevodi so povezani z bratoma Cirilom in Metodom, ki sta leta 863 iz Soluna prišla na Moravsko. Ciril je sestavil pisavo, nato sta prevedla posamezne dele Svetega pisma za potrebe cerkvenega bogoslužja. Prvi rokopisi segajo v 11. in 12. stoletje. Najstarejši slovanski knjižni jezik, ki ga danes imenujemo stara cerkvena slovanščina, se je razširil med veliko večino Slovanov. Več slovanskih narečij in jezikov se je razvilo v narodne jezike. Tako so se ohranili starocerkvenoslovanski rokopisi delov Svetega pisma v več različnih recenzijah. Prvi slovanski prevod celotnega Svetega pisma je nastal leta 1499. Pripravil ga je nadškof Genadij Gonošov iz Novgoroda na osnovi ohranjenih rokopisov in latinske *Vulgate*. Leta 1581 je v Ostrogu v Veliki vojvodini Litvi izšla *editio princeps Slovanske Biblije*. Pregledani in dopolnjeni izdaji ostroške Biblije sta izšli v letih 1633 in 1663 v Moskvi, dopolnjena izdaja, ki temelji na *Septuaginti*, pa leta 1751 v Sankt Peterburgu. Ta je postala standardni slovanski prevod, znan pod imenom *Elizabetina Biblija*. Prvi slovenski prevodi celih knjig Svetega pisma so delo Primoža Trubarja in Jurija Dalmatina. Leta 1555 je Trubar izdal prevod Matejevega evangelija, do leta 1982 so izšli prevodi *Peteroknjžja*, *Psalmov*, *Siraha* in cele Nove zaveze. Šele leta 2006 so te knjige doživele ponatis, in sicer v faksimilirani izdaji v okviru zbirke *Biblia Slavica* v Nemčiji; v letu Svetega pisma 2007 pa bo izšla še knjiga komentarjev. Leta 1584 je izšel prvi celotni

prevod Svetega pisma, Dalmatinova *Biblija*. Med letoma 1784 in 1802 je v Ljubljani izšel drugi prevod celotnega Svetega pisma, ki so ga po ukazu škofa Karla Herbersteina iz *Vulgate* prevedli Jurij Japelj in sodelavci. V letih 1856–1859 je po naročilu ljubljanskega škofa Antona Alojzija Wolfa izšel tretji slovenski prevod celotnega Svetega pisma v šestih knjigah. Leta 1914 je izšel protestantski prevod, ki ga je pripravil Čeh Anton Chráska. V letih 1959–1961 je v Mariboru izšel komentirani prevod celotnega Svetega pisma v štirih knjigah. Pregledano in dopolnjeno izdajo tega prevoda je leta 1974 izdala Britanska in inozemska biblična družba kot prvo slovensko ekumensko *Biblijo*. Od leta 1980 do 1996 je skupina biblicistov in strokovnjakov sorodnih ved na temelju izvirnih jezikov pripravila zadnji komentirani celotni prevod Svetega pisma, ki se imenuje *Slovenski standardni prevod*. Izdala ga je Svetopisemska družba Slovenije. Spremenjene razmere narekujejo pripravo nove katoliške izdaje Svetega pisma pod avtoriteto Slovenske škofovske konference. Svetovni kongres biblicistov, ki bo od 12. do 20. julija 2007 potekal v Ljubljani, bo dal novih pobud za strokovno delo na področju prevajanja, študija in oznanjevanja Božje besede.

5. Sveto pismo in Cerkev

V *Apostolskih delih* beremo zgodbo o Filipovem srečanju z Etiopcem, ki je na potovanju iz Jeruzalema v Gazo glasno bral preroka Izaija. Filip ga je vprašal: »Ali razumeš, kaj bereš?« Ta je odgovoril: »Kako naj bi razumel, ko me pa nihče ne pouči?« (Apd 8,30–31). Vemo, da Sveto pismo vedno ni lahko razumljivo. Božja beseda nam more postati bližja, če istega Duha, ki je navdihoval svete pisatelje, ponižno prosimo za razsvetljenje in da se kot

živi udje Cerkve zatekamo po pomoč k izročilu cerkvenega učiteljstva. Vedno bolj se zavedamo tesne povezanosti Svetega pisma in izročila, saj izvirata iz »istega Božjega studenca« (BR 9). S tem dokumentom želimo ljudem pomagati, da bi Sveto pismo sprejeli kot najdragocenejši dar, ki ga je Bog podaril Cerkvi.

6. Zgradba dokumenta

Izhodišče pričujočega cerkvenega dokumenta je *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju*, ki je bila objavljena leta 1965. Prvi del, ki nosi naslov *Poslušanje Božje besede*, opisuje, kako se Bog v zgodovini odrešenja sklanja k človeku. Bog nas nagovarja tako preko stvarstva kot preko razodetja. Gospod, ki je izraelskemu ljudstvu govoril po njegovi zgodovini, nam je v polnosti časov spregovoril po Jezusu, svojem Sinu. V drugem delu z naslovom *Razumevanje Božje besede* preiščujemo o temeljnih značilnostih Božje besede, ki je zapisana v Svetem pismu. Čemu je Božja beseda podobna in kako naj jo razlagamo? Kaj pomeni, če rečemo, da je Božja beseda izražena v človeškem jeziku? Tretji in četrti del, ki sta naslovljena kot *Stara zaveza* in *Nova zaveza*, prinašata pregled nad celotnim Svetim pismom in predstavita izjemno pestrost in raznolikost staro- in novo-zaveznih besedil. Glavni namen je pokazati, da so svetopisemska besedila aktualna za naše konkretno življenje na eni strani, na drugi pa opozoriti tudi na težave, povezane z interpretacijo posameznih odlomkov. Peti del, ki nosi naslov *Živeti Božjo besedo*, spregovori o rabi Svetega pisma v Cerkvi – tako pri bogoslužju in pridiganju kot pri molitvi in katehezi – ter nas s konkretnimi spodbudami motivira za branje Svetega pisma.

7. Na tvojo besedo, Gospod!

V apostolskem pismu z naslovom *Ob začetku novega tisočletja* (CD 91) nas papež Janez Pavel II. vabi k meditaciji ob odlomku iz Lukovega evangelija, v katerem Jezus pokliče prve učence. Peter in njegovi tovariši so lovili celo noč, ujeli pa niso nič. Jezus jim reče, naj odrinejo na globoko ter naj ponovno vržejo mreže. Petrov odgovor se glasi: »Na tvojo besedo bom vrgel mreže« (Lk 5,5). Peter je pripravljen odgovoriti Kristusu in kreniti v novo smer. Jezus tudi nas kliče, naj bomo njegovi učenci, kajti »Kristus, učlovečeni Božji Sin, je ena sama, popolna in nepresegljiva Očetova Beseda« (*Katekizem katoliške Cerkve* (KKC) 65).

*Sveto pismo sodobnemu človeku
prinaša sporočilo, ki je polno upanja.*

Prvi del

Poslušanje Božje besede

Svoj izrek pošilja na zemljo. (Ps 147,15)

8. Božja ljubeča pobuda

»Velikokrat in na veliko načinov je Bog nekoč govoril očetom po prerokih« (Heb 1,1). Krščanska vera nas uči, da se Bog pogovarja z nami. Komunikacija, ki jo poznamo kot *Božje razodetje*, se je začela mnogo prej, preden je na svet prišel Jezus Kristus. V *Pismu Hebrejcem* beremo, da so ljudje postopoma in na različne načine spoznali Gospoda preko poslušanja njegovega glasu. Boga so spoznali kot tistega, ki si želi bivati v skupnosti z njimi. Ljubezen je nagnila Gospoda, da se je obrnil k nam. *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju* slovesno izjavlja, da *nevidni Bog iz preobilja svoje ljubezni nagovarja ljudi kot prijatelje in se z njimi pogovarja, da bi jih povabil in sprejel v svoje občestvo* (prim. BR 2). Ta načrt Božjega razodetja uresničuje z Božjimi dejanji in besedami v zgodovini. Bog, ki je po besedi na začetku ustvaril vse stvari, je skozi stoletja skrbel za izvoljeno ljudstvo, da bi ga spoznali kot enega in resničnega Boga in da bi pričakovali Odrešenikov prihod.

9. V Sinu je polnost razodetja

»V dneh poslednjega časa nam je Bog spregovoril po Sinu« (Heb 1,2). Razodetje je doseglo vrhunec v Sinu Jezusu Kristusu, kajti on je »hkrati srednik in polnost vsega razodetja« (BR 2). V *Katekizmu katoliške Cerkve* je razloženo, da »Bog z vsemi besedami Svetega pisma izreka samo eno besedo, svojo edino Besedo, v kateri izreka sebe v vsej celoti« (KKC 102). Jezus Kristus potrjuje to, o čemer govori razodetje: *da je namreč Bog z nami, da bi nas rešil iz temine greha in smrti ter nas obudil k večnemu življenju* (prim. BR 4). S svojo smrtjo in vstajenjem od mrtvih nam je Kristus, ki je Božja beseda, prinesel blagovest o Božji ljubezni. Kdor koli spozna Jezusa, po daru Svetega Duha spozna tudi Očeta. Na ta način spoznavamo Boga kot Očeta, Sina in Svetega Duha. Bog se nam je razodel po Kristusu in spoznali smo, da Bog hoče naše odrešenje. Naš odgovor na Božjo besedo je odgovor vere, ki vodi v zahvaljevanje in slavljenje (prim. BR 5).

10. Sveto pismo in izročilo

Božje razodetje, ki se je v polnosti dovršilo v Kristusu, ki je Božja beseda, se je sprva prenašalo iz roda v rod in slednjič dospelo do zapisane oblike v knjigah Svetega pisma. Prerok Izaija je svojim učencem svetoval, naj nauk za prihodnje rodove ohranijo tako, da ga zapišejo (Iz 8,16). Tudi sv. Pavel piše, kako v svojem označevanju sprejema in predaja temeljne resnice o Kristusu (1 Kor 15,1–3). Tako vidimo, kako se vzpostavlja *izročilo*, ki ga slednjič razumemo kot vse tisto, kar je bilo razodeto in se predaja dalje v zvezi s krščansko vero in življenjem. Drugi vatikanski cerkveni zbor (1962–1965) o tradiciji pravi tole: »Kar pa so apostoli izročili,

obsega vse tisto, kar pospešuje sveto življenje Božjega ljudstva in pomnožuje njegovo vero. In tako Cerkev s svojim naukom, z življenjem in bogočastjem trajno nadaljuje in vsem rodovom predaja naprej vse, kar sama je, vse, kar veruje» (BR 8). V zadnjem času so kristjani različnih veroizpovedi v dialoškem duhu skupaj odkrili tesno povezavo med Svetim pismom in izročilom. V soglasni izjavi Druge anglikansko-rimskokatoliške mednarodne komisije je zapisano: »Sveto pismo znotraj celotnega izročila zavzema posebno in edinstveno mesto, saj predstavlja tisto, kar je bilo dano enkrat za vselej« (*Dar avtoritete* 19). V poročilu Mešane komisije za dialog med rimskokatoliško Cerkvijo in svetovnim metodističnim koncilom piše: »Beseda je navzoča v izročilu kot sporočanje evangelija novim rodovom vernikov,« na drugem mestu pa dodaja: »Ker Sveto pismo ohranja novico o odrešenju, ki so jo oznanili preroki in apostoli, je le-to model in obenem srce izročila« (*Govoriti resnico v ljubezni* 18). »Izročilo in Sveto pismo, ki sta med seboj tesno povezana in drug drugega deležna, napravljata, da je v Cerkvi navzoča in rodovitna skrivnost Kristusa« (KKC 80).

Nenehno učenje in odprtost za nove vrvide.

11. Živo izročilo

Drugi vatikanski cerkveni zbor pojasnjuje, da izročilo ni nekaj statičnega, temveč je živo, saj s pomočjo kontemplacije in študija, s poglobljanjem ter globljim razumevanjem duhovnih stvari, hkrati pa tudi z opiranjem na avtoriteto oznanjevanja škofov raste in se razvija na različne načine (prim. BR 8). O moči izročila pričujejo

cerkveni očetje, učitelji vere iz prvih stoletij. Znotraj izročila je bil eden prvih korakov v njegovem razvoju razpoznavanje kanona svetopisemskih besedil, to je popolnega seznama svetopisemskih knjig (*Dar avtoritete* 22). V nadaljnjem izročilu, ki temelji na Svetem pismu, pa Bog danes še vedno nagovarja Cerkev in Božji Sveti Duh nas vodi naprej po poti resnice (prim. Jn 16,13 in BR 8). V zadnjih letih smo priče občutnega napredka v katoliškem nauku na področju družbenega nauka Cerkve, kamor sodita spoštovanje človeškega življenja od spočetja do smrti in solidarnost z ubogimi v svetu, ki je zaznamovan z globalizacijo. Ko se soočamo z novimi izzivi, je nujno, da pozorno poslušamo Božjo besedo tako z razumom kot s srcem, kajti če smo pozorni do Svetega pisma in izročila Cerkve, dobivamo nove uvide in spoznanja. Sveto pismo in živo izročilo sta tesno povezana, ker oba »izvirata iz istega Božjega studenca« in se usmerjata k istemu cilju, zato ju je potrebno sprejemati in ceniti z enako ljubeznijo in spoštovanjem (prim. BR 9), saj predstavljata en sam Cerkvi izročen sveti zaklad Božje besede (prim. BR 10). Vsak Kristusov učenec je poklican, da dragoceni Božji dar posreduje tudi prihodnjim rodovom.

12. Vloga cerkvenega učiteljstva

V *Apostolskih delih* beremo, da so bili prvi kristjani »stanovitni v nauku apostolov in v občestvu, v lomljenju kruha in molitvah« (Apd 2,42). Tudi mi živimo v zvestobi Božji besedi, saj smo Božje ljudstvo in Kristusova Cerkev. Naloga ohranjanja razumevanja Božje besede je zaupana avtoriteti cerkvenega učiteljstva, to je škofom, ki so v edinosti s papežem. Njihova naloga je, da besedi služijo, ko učijo samo tisto, kar je izročeno, ko pozorno poslušajo in jo zvesto

čuvajo ter razlagajo (prim. BR 10). Cerkevno učiteljstvo si prizadeva zagotoviti, da novi uvidi ostajajo skladni z Božjo besedo. Drugi vaticanski cerkveni zbor razlaga: »Jasno je torej, da je vse troje – izročilo, Sveto pismo in cerkveno učiteljstvo – po premodrem Božjem sklepu tako med seboj povezano in združeno, da ni enega brez drugega in da vse skupaj, vsako na svoj način ob delovanju enega Svetega Duha, učinkovito prispeva k zveličanju duš« (BR 10).

Drugi del

Razumevanje Božje besede

Ali se je kdaj slišalo kaj takega? (5 Mz 4,32)

13. Božja beseda v človeškem jeziku

Bog se z nami pogovarja iz ljubezni in iz iste ljubezni svojo besedo prilagaja posameznim situacijam, v katerih se znajdemo. Temeljni uvid pri razumevanju daru Božje besede je dejstvo, da se Božja beseda izraža v človeškem jeziku (BR 11). Takšno pojmovanje postavlja pred nas izziv. Kako naj Božji besedi v Svetem pismu hkrati ustrezno priznamo tako Božjo stvarnost kakor tudi človeško razsežnost? Če bi podvomili v Božjo resničnost svetopisemskih besedil, bi postavili pod vprašaj njihovo navdihnjenost, če pa jim ne bi priznali tudi človeških značilnosti, bi pristali v fundamentalizmu, ki preprečuje, da bi se spraševali o globljih vprašanjih, ki jih besedilo odpira. Tak pristop se malo zanima za zgodovinske vire in razvoj Svetega pisma ter ovira naše spoznanje o postopnem razodetju Božje besede v spreminjajočih se zgodovinskih okoliščinah. Predstava o tem, da si je Božja beseda nadela človeško obliko, se je izoblikovala že zelo zgodaj, moderne svetopisemske študije pa so tu naredile velik korak naprej, ko so pokazale, kam vse pelje ta uvid.

14. Svetopisemska resnica

Sveto pismo samo pravi, da je navdihnjeno od Boga, da je Bog njegov avtor in da je bilo napisano po navdihu Svetega Duha. Kakor je Božji Duh navdihoval preroke, ki so oznanjali besedo, je tudi »vse Pismo je navdihnjeno od Boga in koristno za poučevanje, svarjenje, za poboljševanje in vzgojo v pravičnosti« (2 Tim 3,16). Na osnovi rabe in odobritve Cerkve se je postopoma izoblikoval seznam knjig, ki veljajo za navdihnjene. Te knjige so postale sestavni del Svetega pisma in se imenujejo »kanonične«, torej temeljne za verovanje. Odločitev in izbira kanoničnih svetopisemskih knjig odražata vero vseh ljudi. Knjige, razglašene za kanonične in navdihnjene po Božjem Duhu, »zanesljivo, zvesto in brez zmote učijo resnico, ki jo je Bog hotel imeti zaradi našega zveličanja zapisano v Svetem pismu« (BR 11). Pomembno je opozoriti na ta nauk drugega vatikanskega cerkvenega zbora, ki pravi, da je svetopisemsko resnico mogoče najti v vsem, kar je zapisano *zaradi našega zveličanja*. Od Svetega pisma ne smemo pričakovati popolne točnosti na drugih, posvetnih področjih. V Svetem pismu ne smemo iskati in pričakovati znanstvene točnosti in popolne zgodovinske natančnosti.

15. Navdihnjenost Svetega pisma

Avtor Svetega pisma je Bog sam na eni strani, na drugi pa so to tudi sveti pisatelji. Kako je prišlo do tega? *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju* pravi, da je Bog »deloval v in po« svetih pisateljih (BR 11). Navdihnjenje moramo razumeti kot izjemno delovanje Svetega Duha tako v razumu kot v srcu vseh, ki so sodelovali pri nastajanju Svetega pisma. Danes vemo, da se je svetopisemsko gradivo, še preden se je zapisalo, dolgo obdobje prenašalo od ust do ust.

Zato trdimo, da je tudi na tej stopnji delovalo navdihnjenje Svetega Duha, saj je vodil razum in srca vseh, ki so sodelovali pri razvoju tega gradiva. Priznati moramo tudi, da je Božji Duh deloval tako v judovskih kot v krščanskih skupnostih, iz katerih je prišlo do nas svetopisemsko gradivo. Polnost bogastva karizme navdihnjenosti je delovala v razumu in srcu pisca dokončnega besedila. Konec koncev pa navdihnjenje Svetega pisma ostaja skrivnost ljubečega Božjega sklanjanja k nam, skrivnost, ki je ne moremo v celoti dojeti.

16. Vzorednica z učlovečenjem

Že v prvih stoletjih krščanstva so cerkveni očetje in teologi prepoznali, da Božja beseda prihaja k nam v človeški obliki. Sv. Janez Krizostom, veliki vzhodni cerkveni oče, pogosto govori o *Božjem sestopu*, s katerim želi povedati, da so se Božje besede prilagodile našemu omejenemu razumevanju. *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju* sledi Krizostomovi misli, ko med učlovečenjem Božjega Sina in človeškim izrazom Božjih besed vidi vzorednico: »Božje besede, izražene v človeških jezikih, so se namreč priličile človeški govorici, kakor si je nekoč Beseda večnega Očeta privzela nebogljeno človeško meso in postala podobna ljudem« (BR 13). Naš Bog se je učlovečil po svoji volji. Kakor je Sin prišel, da bi v polnosti živel človeško življenje, tako tudi Božje besede celovito vstopajo v dinamiko človeške govorice.

17. Človeška razsežnost Svetega pisma

Da bi mogli potemtakem razumeti v Svetem pismu zapisano Božjo besedo, moramo spoznati namen človeškega avtorja. Pri tem se lahko veliko naučimo od tistih, ki so razvili postopke za razumevanje

drugih literatur tistega prostora in časa. Na splošno te postopke imenujemo zgodovinsko-kritična metoda. Papeška biblična komisija je leta 1993 izdala dokument z naslovom *Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* (CD 87), ki daje pregled različnih tehnik, ki jih vsebuje ta metoda, in jih ovrednoti, hkrati pa vsebuje tudi natančen prikaz drugih metod in pristopov k Svetemu pismu. Ključno vprašanje je, kakšnega pisanja se je svetopisemski pisatelj poslužil, da bi posredoval Božjo besedo. Na tem mestu naletimo na pomembno vprašanje svetopisemskih »literarnih vrst«. Prepoznavanje literarne vrste sodi med najpomembnejša orodja za pravilno razumevanje besedila. Papež Pij XII. (1939–1958) je leta 1943 v svoji prodorni okrožnici na temo Svetega pisma z naslovom *Divino Afflante Spiritu* opogumil razlagalce svetopisemskih besedil, naj raziskujejo literarne vrste, ki so bile v rabi pri starih ljudstvih na Vzhodu, da bi ugotovili, v katerih podobnih načinih pisanja so se izražali svetopisemski pisatelji. *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju* poudarja, da je odgovore na to vprašanje potrebno najti za celotno Sveto pismo, saj moramo spoznati tako način pisanja svetopisemskih piscev kot tudi literarne vrste drugih ljudstev tedanjega časa (BR 12). Večletne raziskave na tem področju so obrodile sadove. Veliko naporov je bilo vloženi, na primer, v določanje, kakšna je natančna narava pisov, ki jim pravimo »evangeliji«.

Bog se je prostovoljno rodil v našo človeškost.

18. Enovitost Svetega pisma

Raziskovanje človeških razsežnosti Svetega pisma nas odpira za spoznavanje Božjega sporočila, pri čemer se moramo po pomoč zatekati k Svetemu Duhu, ki je navdihnil te spise. Na ta način pravilno prepoznavamo Sveto pismo, ki je Božja beseda, izrečena in zapisana v človeškem jeziku in navdihnjena po Božjem Duhu. Posameznih odlomkov in njihovega razumevanja tudi ne smemo ločevati od ostalega Svetega pisma, ampak moramo biti pozorni na vsebino in enovitost celotnega Svetega pisma (BR 12). Da biblične odlomke razumemo v sklopu vsega Svetega pisma, pomeni, da zmoremo slišati Božjo besedo v vsej njeni polnosti. Še posebej judovsko Sveto pismo beremo z novimi uvidi zaradi izpolnitve, ki jo je dopolnil Kristus in je zapisana v Novi zavezi.

19. Nevarnost fundamentalizma

Pojav fundamentalizma sodobnemu svetu ni tuj, saj s seboj brez-kompromisno prinaša nestrpnost, ta pa onemogoča tako odprtost za drugačna mnenja in stališča kot tudi pripravljenost za dialog. Fundamentalistični pristop k Svetemu pismu vsebuje različne nevarnosti: branje svetopisemskih besedil s tega stališča se pogosto usmerja na posamezno besedilo ali besedila, hkrati pa ne upošteva tistih delov, ki prikazujejo drugačno perspektivo. Na ta način absolutizira delno in nepopolno razumevanje v Svetem pismu. Tak pristop je nevaren, če bi neki narod ali skupina ljudi v Svetem pismu prepoznala spodbudo in klic za lastno večvrednost in bi razumela, kot da ji Sveto pismo daje dovoljenje za uporabo nasilja nad drugimi. Fundamentalistični pristop ne spoštuje drugačnosti pogledov in ne upošteva razvoja svetopisemskega razumevanja ter

zanika prisotnost »nepopolnih in časovno pogojenih elementov« v Bibliji (BR 15). Fundamentalizem vabi človeka k svojevrstnemu intelektualnemu samomoru (*Interpretacija Svetega pisma v Cerкви*, CD 87), saj daje prednost površinski interpretaciji bibličnih tekstov, ki ne posveča dovolj pozornosti mestu, ki ga ima določeno besedilo znotraj razvijajočega se izročila. Za fundamentalistični pristop je značilno tudi poenostavljeno razumevanje literarnih vrst, saj pripovedna besedila, za katera je značilna velika kompleksnost, enostavno obravnava kot zgodovinopisna (*Interpretacija Svetega pisma v Cerкви*, CD 87). Branje Biblije na fundamentalističen način navadno spregleda različne človeške razsežnosti Svetega pisma ter podcenjuje dar Svetega pisma in »Božjega sestopa«, ki se je izkazal v tem, da se je Božja beseda pustila zapisati v človeškem jeziku.

20. Dinamika Svetega pisma

Stoletja premišljevanja in molitev so kristjane vodila k odkritju novih resnic in pomenov svetopisemskih odlomkov. Katoliški nauk hrani zaklad »duhovnega pomena« Svetega pisma, ki ga razume kot pomen, ki ga izražajo biblična besedila, ko se berejo pod vplivom Svetega Duha v okolju Kristusove velikonočne skrivnosti in novega življenja, ki iz nje izvira (*Interpretacija Svetega pisma v Cerкви* II.B.2, CD 87). Poznejše interpretacije presegajo namene izvirnih človeških avtorjev. Tako je bilo, na primer, sporočilo svetopisemskih odlomkov, ki napovedujejo Mesija, v času Jezusovega prihoda razumljeno precej drugače in bolj celostno. Cerkvno učiteljstvo pozna izraz *sensus plenior* – polnejši pomen ali smisel, s čimer misli na celovitejše razumevanje, ki temelji na dejstvu, da je besedilo samo na sebi neprimerno bogatejše in presega namene posame-

znih avtorjev, hkrati pa vsebuje tudi potencialne, ki jih Sveti Duh udejanja v toku zgodovine. Sodobnejša jezikoslovna spoznanja so odkrila in razjasnila skrite možnosti zapisane besede, kar je – na osnovi upoštevanja novih družbenih okoliščin in sodobnega časa – privedlo do novih pomenov in uvidov (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* II.A, CD 87). Polnejši pomen lahko pripišejo svetopisemskemu besedilu bodisi poznejši svetopisemski pisatelji, izvorni nauk izročila ali pa koncilске definicije (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* II.B.3, CD 87). Biblični razlagalci uporabljajo tudi izraz *ponovno branje*, kadar mislijo na kasnejše interpretacije zgodnejših besedil znotraj Svetega pisma samega (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* III.A.1, CD 87).

21. Cerkevni očetje

Katoličani so od nekdaj cenili svetopisemske razlage, ki so jih zapisali cerkveni očetje in duhovni pisatelji skozi stoletja. Njihovi komentarji pričajo o bogastvu Biblije in Cerkev še vedno hranijo. Cerkevni očetje so vse Sveto pismo razumeli kot celoto, zato so manj pozornosti posvečali zgodovinskemu razvoju razodetja, hkrati pa so v posameznih bibličnih detajlih prepoznavali skrite kristološke pomene. Kljub temu, da se lahko zdijo »alegorične« interpretacije cerkvenih očetov pogosto pretirane, nas učijo, kako naj Sveto pismo beremo s pristnim krščanskim duhom (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* III.B.2, CD 87). V zadnjem času se ponovno rojeva zanimanje za študij antičnih komentarjev. Tovrstno zanimanje je dobrodošlo in razveseljivo, saj kaže na globlje zavedanje pomena razvijajočega se cerkvenega izročila tako med katoličani kot tudi drugimi kristjani.

22. Pravilo vere

V procesu razvoja izročila so cerkveni očetje, npr. sv. Irenej, začeli govoriti o pravilu vere (*regula fidei*). Pripravili so povzetke temeljnih verskih resnic, ki izhajajo iz Svetega pisma. Novo biblično razumevanje z ničimer ne omalovažuje dobesednega pomena besedil, ki ga odkrijemo z iskanjem namenov človeškega pisca, prav tako pa tudi ne postavlja pod vprašaj vloge zgodovinsko-kritične metode. Obenem moramo povsem spoštovati »analogijo vere«. To pomeni, da razumemo vsak odlomek Svetega pisma v sozvočju in skladju z vsemi resnicami vere (BR 12, KKC 114).

23. Uravnotežen pristop

Za boljše razumevanje Svetega pisma se je potrebno globoko zavedati, da gre za *Božjo besedo, zapisano v človeškem jeziku*. Na eni strani je njen avtor Bog, na drugi pa so to tudi sveti pisatelji. Da je potrebno upoštevati oba vidika, je učil tudi papež Janez Pavel II.: *Katoliški eksegeti svoje pozornosti ne posvečajo samo človeškemu vidiku svetopisemskega razodetja, kar je včasih napaka zgodovinsko-kritične metode, ali samo Božjemu vidiku, za kar se zavzemajo fundamentalisti, pač pa v svojih prizadevanjih skušajo osvetliti obe gledišči, medsebojno povezani v »Božjem sestopu«* (BR 13), *kar predstavlja temelj celotne Biblije* (*De tout coeur* 14). Cenimo in se hkrati čudimo temu, da se nam je Bog približal po tem, kar je človeško: v učlovečenju Božjega Sina, v Besedi, ki je postala meso, in v človeškem izrazu Božje besede.

Bog se nam je približal po tem, kar je človeško.

Tretji del

Stara zaveza

Tvoja beseda mi je bila v radost in veselje srca. (Jer 15,16)

24. Veličastna zbirka

Svetopisemsko potovanje začnemo z judovskim Svetim pismom, ki ga kristjani imenujemo Stara zaveza. Veličastna zbirka 46 knjig je nastajala več stoletij. Vsaka knjiga ima svojo zgodovino nastajanja in mnogo gradiva se je od ust do ust prenašalo mnogo pred zapisom, kasneje pa je bilo zbrano in urejeno na različne načine. Moderne študije so nas prepričale, da je bil proces nastajanja kompleksen, in verjamemo, da je celoten razvoj varoval navdih Svetega Duha.

25. Kanon

Dokument, ki ga je leta 2001 izdala Papeška biblična komisija z naslovom *Judovsko ljudstvo in njihovi sveti spisi v krščanskem Svetem pismu*, opozarja na pomen kanona, uradnega seznama navdihnjenih knjig, ki je dolgo nastajal (*Judovsko ljudstvo* 16–18). Do Jezusovih časov sta se dokončno izoblikovala dva sklopa kanona, ki ju poznamo kot *Tora* in *Preroki*, in Jezus sam se je nanju pogosto skliceval

(Mt 5,17; 7,12; Lk 24,44). *Tora* je hebrejsko poimenovanje za to, kar krščansko izročilo poimenuje »postava«. Hebrejska beseda *tora* bi se še ustrežneje prevajala kot »poučevanje« ali »napotki« in označuje pet Mojzesovih knjig, ki jim rečemo tudi *Peteroknjžje* ali *Pentatevh*. V judovski tradiciji *Preroki* (hebr. *nebi'im*) obsegajo poleg velikih in malih prerokov tudi zgodovinske knjige, med katere sodijo: *Jozue*, *Sodniki*, *Prva* in *Druga Samuelova knjiga* ter *Prva* in *Druga knjiga kraljev*. Tretja kategorija starozaveznih knjig, ki jo poznamo kot *Spisi* (hebr. *ketubim*), pa je v Jezusovem času še nastajala. Judovski verski voditelji so kanonsko zbirko določili šele v drugem ali tretjem stoletju po Kristusu (*Judovsko ljudstvo* 16).

26. Devterokanonične knjige

Po osvajalskih pohodih Aleksandra Velikega, ki je umrl leta 323 pr. Kr., se je grški jezik razširil po vzhodnem Sredozemlju. Judje v Egiptu so svoje svete spise, zapisane v hebrejščini, prevedli v grščino in tako je nastalo grško Sveto pismo, znano kot *Septuaginta*. Vsebovalo je tudi spise, ki nikoli niso bili sestavni del hebrejskega kanona, t. i. devterokanonične knjige, med katere sodijo: *Tobit*, *Judita*, *Prva* in *Druga knjiga Makabejcev*, *Knjiga modrosti* ter *Sirahova* in *Baruhova knjiga*. Novozavezni pisatelji so jih uporabljali brez zadržkov in Cerkev je privzela kanon judovskih knjig, ki je bil daljši od hebrejskega (*Judovsko ljudstvo* 17). Dejansko sta tako grška kot latinska Cerkev vse od poznega obdobja cerkvenih očetov v svoje liturgično branje vključevali odlomke devterokanoničnih knjig. Od časa do časa so se v Cerkvi porajali spori glede statusa omenjenih besedil, toda splošna raba ter sprotno usklajevanje mnenj sta jih sčasoma postavila ob bok knjigam iz hebrejskega kanona (*Judovsko*

ljudstvo 18). Devterokanonične knjige so znova postale sporne v času reformacije, ko so jih nekateri kristjani poimenovali kot »apokrifne«, kot besedila nižjega ranga kot Sveto pismo. V današnjem času pa so tovrstna besedila deležna velike pozornosti in se pogosto pojavljajo tudi v nekatoliških izdajah Svetega pisma.

27. Stara zaveza

Poimenovanje *Stara zaveza*, ki izvira iz Pavlovih spisov (2 Kor 3,14), je imelo včasih negativen prizvok, zato so ga skušali nadomestiti z izrazoma *Prva zaveza* in *Judovsko Sveto pismo*, in sicer zato, da bi se izognili kakršni koli žalitvi. Z izrazom *Stara zaveza* ni mišljeno nobeno pomanjkanje spoštovanja niti ne vsebuje nobene negativne konotacije, saj obsega knjige, ki so temeljni sestavni del krščanskega Svetega pisma (*Judovsko ljudstvo* 19). Poimenovanje *Stara zaveza* jasno pokaže kristjanom na razliko med knjigami judovskega Svetega pisma ter knjigami nove zaveze, ki je bila sklenjena s Kristusovo smrtjo in vstajenjem; te knjige tudi poimenujemo *Nova zaveza*.

28. V začetku

Judovsko Sveto pismo se začneja s *Prvo Mojzesovo knjigo* (*Genezo*). Uvodna poglavja *nakazujejo način branja celotne Biblije* (*Judovsko ljudstvo* 27). Začetnih enajst poglavij se osredotoča na stanje v svetu in na človeka, ki je bil ustvarjen po Božji podobi in liku, a je zaradi greha daleč od Boga. Dobrota Boga Stvarnika je prikazana vzporedno s človekovo potrebo po odrešenju. Uvodna poglavja prikazujejo stanje celotnega človeštva in ne le judovskega naroda. Ker tu zastavljena vprašanja in tukaj dani odgovori zadevajo vse ljudi, nikakor ne preseneča dejstvo, da obstajajo določene podobnosti

med verskimi zgodbami iz prvih poglavij *Geneze* in izročili drugih kultur, predvsem tistih iz daljnega Vzhoda. Odkritje tovrstnega gradiva je Cerkev vodilo k temu, da je razvila svoj nauk o svetopi-semških literarnih vrstah. Izkazalo se je, da vsebina *Prve Mojzesove knjige* nikakor ni zgolj zgodovinopisje; čeprav vsebuje sledove zgodovinopisja, je njen osnovni namen posredovanje verskega nauka (*Judovsko ljudstvo* 27–28). Ta poglavja nas še vedno učijo o dobroti in previdnosti Boga Stvarnika, o pogubnosti človeškega spogledovanja z zlom, o tem, da je bila ljudem zaupana skrb za stvarstvo, o dostojanstvu in enakosti moškega in ženske, ki sta narejena po Božji podobi, ter o Božji zapovedi o spoštovanju sobotnega dne.

29. Izvoljeno ljudstvo

Ko dospemo do dvanajstega poglavja *Prve Mojzesove knjige*, se pozornost preusmeri k starodavnim prednikom judovskega ljudstva in na očaka Abrahama. »Ko je hotel Bog v svoji preobilni ljubezni poskrbeti za odrešenje celotnega človeškega rodu, je to odrešenje pripravil s tem, da si je po posebnem načrtu izbral ljudstvo, kateremu bi zaupal svoje obljube« (BR 14). *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju* razlaga, da je prvi korak v Božjem načrtu odrešenja vseh ljudi izvolitev izraelskega ljudstva. Abraham, mož vere, ki je trdno zaupal v Boga, da bo poskrbel zanj, je sprejel tako Božje obljube kot tudi zastonske Božje darove (1 Mz 15,6; 22,8). Apostol Pavel ga postavlja za zgled krščanske vere. Abraham velja za »očeta mnogih narodov« (Rim 4,18), v bogoslužju pa ga poznamo kot *našega očeta* (*Rimski misal, Prva evharistična molitev*). Očaki in matere, o katerih govori *Geneza*, so ljudje vere (Heb 11,8–22), saj so slišali Božjo besedo in so po njej tudi živeli. Po njih se je Božje

razodetje razširilo med vse ljudi na zemlji. Tako Stara kot Nova zaveza uči, da smo ljudje vseh narodov otroci enega Boga (*Judovsko ljudstvo* 33–35) in ta svetopisemski nauk je za današnji čas izjemnega pomena.

30. Izhod iz egiptovske sužnosti in zaveza

Središče judovskega Svetega pisma in temelj judovske vere vse do danes predstavlja izhod iz egiptovske sužnosti (*Judovsko ljudstvo* 31). Bog se je Izraelcem razodeval »po besedi in v dejanjih«, ki so med seboj tesno povezani (BR 2 in 14). Mojzesu se je predstavil kot »Jaz sem, ki sem« (2 Mz 3,14). *Druga Mojzesova knjiga (Eksodus)* pripoveduje o Božji previdnosti, ki je izvoljeno ljudstvo izpeljala iz sužnosti, o izročitvi postave ter o sklenitvi zaveze na Sinaju. Mojzes je bil posrednik za ljudstvo in vdani Božji služabnik (4 Mz 12,7). Zavezo med Bogom in Izraelci povzemajo besede: »Jaz bom vaš Bog, vi pa boste moje ljudstvo« (3 Mz 26,12). Izrael naj bi odtlej živel popolnoma in samo za Boga (*Judovsko ljudstvo* 37–38). Zakoni, ki izhajajo iz sklenitve zaveze, so se oblikovali še dolga stoletja. Judje jih cenijo in spoštujejo kot veliki dar *Tore*.

31. Postava življenja

Judje še vedno leto za letom praznujejo pasho, ko podoživljajo osvoboditev iz Egipta. Da je Bog rešil ljudstvo iz sužnosti, velja za srčiko judovske vere. Gospod Bog je tedaj svojemu ljudstvu izročil postavo, po kateri naj bi urejali svoja življenja (2 Mz 20,1–17). Judje med svetopisemskimi besedili najbolj spoštujejo in častijo *Toro* ali *Peteroknjžje* (*Judovsko ljudstvo* 43). Za kristjane je rešitev iz egiptovske sužnosti samo priprava na odrešenje celotnega človeštva iz

suženjstva greha in smrti, ki se je zgodilo po Jezusu Kristusu. Bog, ki si je želel, da bi Izraelci živeli v svobodi, enako hoče tudi danes – Bog želi svobodo za vse ljudi. Judovska *Tora* vsebuje marsikaj, kar velja tudi za kristjane. Kristjani pripisujejo *desetim zapovedim* ali *dekalogu* temeljno in trajno veljavo. Deset zapovedi predstavlja »pot življenja« in ima »osvobajajočo moč« (KKC 2057). Družbena zakonodaja *Peteroknjižja* uči medsebojnega spoštovanja, enakega obravnavanja vseh ter dobrohotnosti do najranljivejših družbenih skupin, med katere sodijo vdove, sirote in tujci. Tak nauk je izredno aktualen tudi za nas danes, ko se na izziv revščine po svetu ne odzivamo dovolj učinkovito. Socialno skrb so spodbujali preroki, kot sta bila Amos in Izaija, sledil jim je Jezus, ki se je sklanjal k ubogim, bolnim in izločenim iz družbe, končno pa tudi družbeni nauk Cerkve v vseh preteklih stoletjih. Toda krščanska vera naznaja tudi osvoboditev izpod stare postave in obljublja novo življenje po postavi Duha (Rim 8,1–2), kajti Jezus je prišel na svet zato, da bi postavo dopolnil. Zanj sta največji zapovedi ljubezen do Boga in ljubezen do bližnjega (Mr 12,28–34 in Mt 5,17). Med Jezusovim naukom in Novo zavezo na eni strani ter temelji judovske postave na drugi je mogoče ugotoviti veliko skladnost. Tako za Jude kot za kristjane ljubeči Bog kliče in vabi ljudi, da bi živeli v ljubezni, resnici in pravičnosti.

*Ljubeči Bog kliče in vabi ljudi,
da bi živeli v ljubezni, resnici in pravičnosti.*

32. Obljubljena dežela

Opis zgodovine Izraelcev se nadaljuje v knjigah, ki jih kristjani imenujejo *zgodovinske*, Judje pa *zgodnji preroki*. Tako *Jozue* kot *Sodniki* na različne načine pričajo o naselitvi izraelskega naroda v kanaanski deželi, ki naj bi postala izraelska dežela. Čeprav prihod v obljubljenno deželo pomeni izpolnitev Božje obljube, pa tovrstna poročila odpirajo nekatera resna teološka vprašanja. Bog je prikazan kot tisti, ki Izraelcem ukazuje, da morajo uničiti svoje sovražnike, tako da nad njimi uresničijo »zakletev« (Joz 6,17–21). Tovrstna povelja izvirajo iz teološkega prepričanja, da vsak nevernik religiozno omadežuje vernike (*Judovsko ljudstvo* 56). Ko *Konstitucija o Božjem razodetju* omenja »nepopolne in časovno pogojene stvari« (BR 15) v Svetem pismu, nedvomno misli na besedila, ki govorijo o zakletvi. Izrael bo postopno razumel, da z nobenim narodom ne gre ravnati na tak način in da je celotno človeštvo poklicano, da bi spoznalo enega Boga. Naslednji težje razumljivi odlomek je zgodba o darovanju hčere sodnika Jefteja v enajstem poglavju knjige *Sodnikov*. Za pravilno razumevanje omenjenega teksta je potrebno upoštevati zgodovinsko ozadje, saj samo tako lahko prastare zamisli o Božjih zahtevah uskladimo s kasnejšimi svetopisemskimi resnicami in vrednotami. Kar pa zadeva obljubljenno deželo, kristjani razumejo njeno izpolnitev v obljubi Božjega kraljestva (Heb 3,7–4,11; *Judovsko ljudstvo* 57 in *Interpretacija Svetega pisma v Cerкви* III.A.1, CD 87).

33. Kraljestva

Ko se je izraelsko ljudstvo naselilo v obljubljeni deželi, se je pojavilo vprašanje, kdo mu bo kraljeval. V *Prvi Samuelovi knjigi* beremo o nasprotjih, ki so se porajala znotraj izraelskega naroda glede vzpo-

stavitve kraljestva. Ali naj Božjemu ljudstvu vlada kralj? Mar Božja oblast človeku prepoveduje vladanje? Izvoljeno ljudstvo je razumelo, da je Davidovo kraljevanje in kraljevanje njegovih potomcev po Božji volji ter pomeni zagotovilo nadaljnje Božje solidarnosti z ljudstvom (2 Sam 7,15–16). Tej zgodbi je podobna tudi pripoved o postavitvi templja: po uvodnih dvomih, povezanih z graditvijo Božjega templja, ki bi bil podoben poganskim svetiščem, je Salomon, Davidov sin, zgradil in svečano posvetil jeruzalemski tempelj kot kraj, za katerega je Bog sam dejal: »Tam bo moje ime« (1 Kr 8,29), kljub vsemu pa se globoko zaveda, da nobena hiša, ki jo sezidajo človeške roke, ne bi mogla postati domovanje živega Boga (1 Kr 8,27). Zgodbe, ki jih opisujeta *Prva* in *Druga knjiga kraljev*, govorijo o nezvestobi večine vladarjev z redkimi svetlimi izjemami. Podobne zapise beremo tudi v obeh *Kroniških knjigah*, ki govorita o kralju Davidu in njegovem sinu Salomonu.

34. Preroki izraelskega ljudstva

V času monarhičnega vladanja in tudi kasneje so Izraelcem Božjo besedo oznanjali preroki. Nekateri – Samuel, Natan in Elija – se pojavljajo v zgodovinskih knjigah, natančneje v *Prvi* in *Drugi Samuelovi knjigi* ter v *Prvi* in *Drugi knjigi kraljev*, knjige drugih velikih in malih prerokov pa nosijo njihova imena. Omenjena dela so v judovski tradiciji znana kot *pozni preroki*. Poslanstvo prerokov je predvsem v tem, da posameznikom ali pogosteje celemu narodu govorijo v Božjem imenu. V prvi vrsti se ne posvečajo napovedovanju prihodnosti, pač pa z neizprosno jasnostjo ljudi opominjajo na resničnosti, ki jih vidijo okrog sebe. Preroki namreč morajo grajati ljudi zaradi njihovih grehov (*Judovsko ljudstvo* 52). Preroka Amos

in Izaija Izraelce spominjata na dolžnosti iz zaveze in ljudstvo pozivata, naj živi v skladu z njimi, hkrati pa neustrašno razglašata svojo skrb za uboge in šibke. Vsakomur, ki ne preneha trpinčiti svojih bližnjih, in vladarjem, ki ne zaupajo več v Boga, preti nesreča. Preroki ljudi tudi opogumljajo in jim dajejo upanje, posebno še v obdobju babilonskega izgnanstva, uničenja jeruzalemskega mesta in templja, tedaj torej, ko se je situacija zdela brezizhodna. Preroki iz časa izgnanstva so dobili nalogo, da so ljudstvu, ki je pričakovalo le še smrt, govorili o upanju in o novem življenju (*Judovsko ljudstvo* 58). Za kristjane prerokbe o rešitvi pomenijo napoved dokončnega odrešenja, ki je za vse prišlo po Kristusu, in še vedno močno govorijo o novem življenju ter odrešitvi.

35. Trpljenje prerokov

Preroke vedno izbere Bog, navdihuje pa jih Sveti Duh. Preroki Izaija, Jeremija in Ezekiel v svojih knjigah pripovedujejo, kako jih je Bog poklical (Iz 6; Jer 1; Ezk 1–3). Sredi močnih izkustev Boga in hkratnega občutja lastne nevrednosti so prejeli moč za svoje poslanstvo. Preroki pogosto niso zaželeni in so žrtve nasilja. Jeremija je bil vklenjen v okove, vržen je bil v kapnico ter bil v ječi zaradi opominjanja, naj se ljudstvo ukloni Babiloncem v času njihovega obleganja Jeruzalema (Jer 20 in 37–38). Zvitek, kamor je Jeremija zapisal besede, je kralj uničil (Jer 36). Kljub takšni ranljivosti pa moč prerokbe ni nič manjša in preživi. Tudi evangeliji prikazujejo Jezusa kot preroka, ki je bil včasih sicer deležen velikega odobravanja, toda njegovega sporočila mnogi niso sprejeli (Mt 21,11; Mr 6,4). Nešteto mož in žena skozi stoletja vse do danes neutrudno

razširja Božjo besedo, kajti Bog še vedno daje tisti pogum, ki so ga bili nekoč deležni preroki, za oznanilo resničnih vrednot pogosto brezbriznemu svetu.

36. Prerokba in njena uresničitev

Krščanska interpretacija preroških knjig se je osredotočila na preroške besede, ki govorijo o prihodnjem kralju, Mesiju ali *maziljencu*. Prerok Izaija posebej govori o upanju izraelskega naroda na takšnega, od Boga danega vladarja (Iz 9 in 11). Speve »trpečega služabnika«, ki se nahajajo v drugem delu knjige preroka Izaija (Iz 42; 49; 50; 52–53), kristjani cenijo kot pravi zaklad in razlagajo kot napoved Kristusovega trpljenja in smrti. Krščanski poudarki teh besedil so nemalokrat zasenčili druge vidike preroških pridig, npr. socialni nauk. Mesijansko upanje, ki je sicer pomembno, a ni glavno sporočilo preroških knjig, postane v Novi zavezi *bistveni in temeljni ključ za interpretacijo (Judovsko ljudstvo 63)*. Novozavezni pisatelji, ki povzemajo in razvijajo elemente iz hebrejskega Svetega pisma, kažejo na izpolnitev Božje obljube v Kristusu, pri čemer moremo na eni strani opaziti kontinuiteto v izpolnjevanju teh obljub, na drugi strani pa se razkriva tudi nov in celovitejši smisel starozaveznih besed (*Judovsko ljudstvo 21*).

37. Modrostne knjige

Hebrejsko Sveto pismo sestavljajo tudi knjige, ki jih na splošno označujemo kot »spise« (hebr. *ketubim*). Kristjani mnoga tovrstna dela uvrščajo med »modrostno literaturo«. Čeprav je izraz precej ohlapen, moremo vanj vključiti *Joba*, *Pregovore*, *Pridigarja* ter devterokanonični knjigi *Siraha* in *Knjigo modrosti*. Naštetim besedilom je skupno posredovanje Božjega daru »modrosti«, ki je včasih per-

sonificirana kot žena, ki ljudstvo vabi na bogato gostijo (Prg 9,1–6). Izbrane modrostne knjige na raznolike načine premišlujejo o mnogih vprašanjih, s katerimi se sooča človeštvo. Modri izreki so zbrani v knjigi *Pregovorov*; nekateri izmed njih datirajo v čas kralja Salomona, znanega kot najmodrejšega kralja. Posamezni pregovori so globokoumni, drugi pa so preprostejši. Temeljito poznavanje in uvidi v človekovega duha pričajo o tem, da jih je navdihnil Bog. Na tem mestu moramo omeniti tudi *Visoko pesem*. Ta zbirka poezije, ki opeva človeško ljubezen, nam pomaga razumeti, kako Bog ljubi svoje ljudstvo in Kristus svojo Cerkev.

38. Vprašanje trpljenja

Jobova knjiga je sijajna in dragocena knjiga, mojstrovina hebrejskega pesništva, hkrati pa predstavlja tudi pomemben preobrat v verski miselnosti. Dotika se namreč najtežavnejšega verskega vprašanja – trpljenja nedolžnih. Medtem ko zgodnejše svetopisemske knjige tako osebno kot kolektivno trpljenje preprosto razlagajo kot posledico greha, se Job tako posplošenemu odgovoru vztrajno upira. Čeprav se njegovi prijatelji neizprosno sklicujejo na teološko tradicijo, Job vztraja pri svoji nedolžnosti in dobi od Boga v odgovor dva govora (Job 38–42). Gospod Joba pouči, da človek Božjega načrta ne more dognati, da Bog podarja svobodo vsem stvarjem ter da je zlo nekako povezano z njo. V svojem odgovoru Job ponižno prizna, da ni zmožen razumeti globine Božjih načrtov (Job 42,1–3). *Jobova knjiga* je lep primer svetopisemske refleksije procesa učenja in razvoja medčloveškega razumevanja ter hkrati tudi vabi k temeljitejšemu razmisleku o skrivnosti trpljenja, ki ga kristjanom v vsej skrajnosti predstavlja Jezusov smrtni boj in križ.

39. Knjiga psalmov

Judovsko Sveto pismo vsebuje »čudovite zaklade molitve« (BR 15), toda knjiga *Psalmov* zaseda posebno mesto. *Psalmi* namreč veljajo za srčiko Stare zaveze (*Judovsko ljudstvo* 47). Izbrane himnične speve so Judje in kristjani molili stoletja, nastajali pa so v raznolikih razpoloženjih in situacijah. V žalosti izražajo osebno bolečino ali pa vabijo k sočutju z bolečino drugih. Žalostinke se navadno končajo z obračanjem k rešiteljski Božji moči ter z zahvaljevanjem, kot npr. v *Psalmu* 22. Nekateri psalmi vsebujejo govorico sovraštva in nasilja. T. i. *psalmi prekletstva* se sicer v našem bogoslužju redko pojavljajo, njihova prisotnost v Svetem pismu pa vernike uči, da smejo biti pred Bogom, ki pozna naša srca, izražena tudi močna čustva. Kristjani, ki tovrstne psalme prebirajo danes, naj razumejo, da te molitve niso namenjene njihovim osebnim sovražnikom, ampak silam, ki nasprotujejo prihodu Božjega kraljestva. Himne zaupanja, kot npr. *Psalm* 23, so dobro poznane. Izbrani psalm Boga prikazuje kot dobrega pastirja in velikodušnega gostitelja, ki pripravlja bogato gostijo, ter govori o stanovitni Božji ljubezni in zvestobi, ki ju bolj celostno spoznamo v Sinu, ki se imenuje *Dobri pastir*. Del *Psalmov* predstavljajo tudi veseli spevi, ki slavijo Boga. Značilnost sklepnih psalmov (Ps 146–150) je ponavljajoči se vzklik: »Aleluja! Hvalite Gospoda!«.

40. Apokaliptična videnja

Na pragu Nove zaveze stoji *Danielova knjiga*. Čeprav jo krščanska praksa uvršča med preroke, gre za posebno delo, ki opisuje zagonetna videnja. Knjiga je bila napisana za zatirano ljudstvo z namenom, da bi ga opomnila na neskončno Božjo skrb, in zagotavlja

preganjanim in zatiranim vseh časov, da zlo dokončno ne more zmagati. Gre za novo literarno vrsto, ki se imenuje apokaliptična in jo najdemo tudi v novozavezni knjigi *Razodetje (Judovsko ljudstvo 60)*. Knjiga opisuje prihajajoče Božje kraljestvo (Dan 2,44), vsem zvestim vernim za nagrado obljublja vstajenje od mrtvih (Dan 12,1–3) ter pripravlja na Kristusov prihod.

41. Potrpežljiva Božja vzgoja

Pregled starozaveznih knjig pričuje o tem, kako je Božje razodetje ljudi postopoma vodilo k poglobljenemu in celovitejšemu razumevanju (BR 14). Božja pedagogika je prevzela in navdušila skupino ljudi, ki jo je potrpežljivo vodila v smeri idealne zveze z Bogom ter moralne popolnosti, česar moderna družba še zdaleč ne dosega (*Judovsko ljudstvo 87*). Potovanje je počasno in naporno, kajti takšna je narava človekovega učenja in človekove rasti (*Judovsko ljudstvo 21*). Vsak od nas je poklican, da se poda na to staro pot, opogumljen z zgledi vere mnogih vernih posameznikov in skupnosti. Pot nas vodi skozi Staro zavezo, judovsko Sveto pismo, ki je postalo sestavni del krščanske Biblije, ter nas pripelje v Novo zavezo in h Kristusu. Cerkev je vedno ostro zavračala namige, češ da bi bilo potrebno Staro zavezo odpraviti ali odpisati. Nova zaveza bi bila brez Stare nerazumljiva. Bila bi podobna rastlini brez korenin, ki je obsojena na to, da se posuši in ovne (*Judovsko ljudstvo 84*).

To potovanje nas pripelje v Novo zavezo in h Kristusu.

Četrty del

Nova zaveza

Gospodova beseda pa ostane na veke. To je beseda, ki vam je bila oznanjena kot veselo oznanilo. (1 Pt 1,25)

42. Višek razodetja

»Božja beseda, ki je Božja moč za rešitev vsakogar, ki veruje (Rim 1,16), nastopa in izkazuje svojo moč na edinstven način v spisih Nove zaveze« (BR 17). Iz teh spisov spoznavamo, kako Bog, ki je po prerokih nagovarjal naše prednike, končno govori po svojem Sinu. Kristus je prišel oznanit Božje kraljestvo; Boga je razodeval v besedah in dejanjih, svoje delo odrešenja pa je pripeljal do vrhunca, ko je umrl in vstal, ko se je vrnil k Očetu in poslal Svetega Duha. Odtlej se oznanja evangelij in Cerkev se zbira iz vseh narodov (BR 17, KKC 124).

43. Štirje evangeliji

Štirje evangeliji so srce celotnega Svetega pisma, ker so »glavno pričevanje o Jezusovem življenju in nauku učlovečene Besede, našega Odrešenika« (KKC 125). Tako znotraj celotnega Svetega pisma kot znotraj Nove zaveze zasedajo evangeliji posebno častno mesto, o

čemer Cerkev pričuje na različne načine. Cerkev je v želji, da bi ljudem današnjega časa pomagala evangelij, ki ima moč spreminjati življenja, sprejeti na pravi način, spregovorila tudi o nastajanju evangeljskih pripovedi v dveh dokumentih, in sicer v *Dogmatični konstituciji o Božjem razodetju* in *Katekizmu katoliške Cerkve*. Glavno poročilo o zgodovinskih okoliščinah nastanka pa se nahaja v dokumentu, ki ga je izdala Papeška biblična komisija in nosi naslov *Sancta Mater Ecclesia*. Začetek nastajanja evangelijev predstavlja samo Jezusovo življenje in njegov nauk, po njegovem vnebohodu pa so o njem pričali apostoli, in sicer z globljim razumevanjem, ki se je oblikovalo ob srečanjih z Vstalim ter ob prihodu Svetega Duha. Matej, Marko, Luka in Janez so svoje evangelije sestavili tako, da so odbrali nekaj od množice tega, kar se je ohranilo z ustno ali pisno tradicijo, nekatere dogodke so strnili v pregledno celoto ali pa jih pojasnili. Oznanilo so ohranili in nam posredovali neponarejeno resnico o Jezusu (BR 18–19 in KKC 126). Evangelisti skupaj predstavljajo celovito podobo Jezusa, toda skrivnost Mesija in Božjega Sina je za človeški razum tako nedoumljiva, da ga noben prikaz ne more orisati v vsej njegovi resničnosti. Cerkev občestvu verujočih ponuja štiri verodostojna apostolska pričevanja ter njihovo interpretacijo pri prvih krščanskih skupnostih.

44. Edinstvena literarna vrsta

Apostolsko pismo, ki ga je papež Janez Pavel II. napisal na pragu novega tisočletja, vsebuje jednat opis narave evangelijev: »Pri branju evangelijev spoznavamo pogled vere, ki temelji na zanesljivem zgodovinskem pričevanju: resnično evangeljsko pričevanje kljub zapleteni razporeditvi in izhodiščnemu katehetskemu namenu pri-

haja k nam na popolnoma verodostojen način« (*Ob začetku novega tisočletja* 17, CD 91). Pri proučevanju evangelijev je najpomembneje upoštevati način pisanja ter edinstvenost literarne vrste, ki so se je evangelisti posluževali. Že v prvih stoletjih so med štirimi kanoničnimi evangeliji opazili določene razlike, ki so bile v preteklosti včasih povod za dvome ter za izpodbijanje krščanske vere. Zavedati se moramo, da so evangeljska besedila čudovit preplet zgodovine in teologije, ko poročajo o dogodkih iz Jezusovega življenja v povezavi s kasnejšimi interpretacijami Kristusa, ki so se izoblikovale v krščanskih skupnostih prvega stoletja. Trije sinoptični evangeliji po Mateju, Marku in Luku so si tako podobni, da gre nedvomno za izhodiščni skupni vir. Kljub dolgoletnemu prepričanju, da je bil kot prvi zapisan Matejev evangelij, danes velika večina strokovnjakov soglaša, da prvenstvo pripada evangelistu Marku. Katoliška Cerkev se v omenjeni več kot stoletni strokovni spor ni vmešavala. Bibličisti se strinjajo, da sta Matej in Luka uporabila Markov evangelij kot enega od virov za svoji precej daljši besedili. Janezov evangelij stoji posebej s svojimi izročili o Jezusu in zanj je značilen tudi poseben način sestave. Kasnejši »apokrifni« evangeliji, mnoge izmed njih so v zadnjem času študirali nekateri bibličisti, v svetopisemski kanon niso vključeni. Razlogi so v pretiravanjih v zvezi z Jezusovim življenjem in njegovim naukom, ki jih ni možno uskladiti s tistimi v štirih kanoničnih evangelijih.

*Evangeljska besedila so čudovit preplet
zgodovine in teologije.*

45. Vesela vest o Božjem kraljestvu

Markov evangelij je po izročilu vezan na Petrovo pridigarstvo de javnost v Rimu in se začne z oznanilom krščanske vere. Jezus je v uvodni vrstici evangelija poimenovan kot *Kristus* in *Božji Sin*, s čimer nas želi spomniti na to, da je namen evangelijev v prvi vrsti kateheza, ki nam je izročena v obliki pridige. Nadaljevanje Markovega evangelija je izčrpna kristologija, ki predstavlja Jezusa. Prihaja namreč kot tisti, ki je večji od Janeza Krstnika. On, ki je brez greha, je po Janezu prejel krst v odpuščanje grehov skupaj z grešniki. Jezus je s Svetim Duhom napolnjeni Mesija, hkrati pa tudi Božji služabnik. Po krstu, ko je bil Jezus poln Božjega Duha, ga je skušal Satan. Prve Jezusove besede iz Markovega evangelija se nanašajo na oznanjevanje bližajočega se Božjega kraljestva (Mr 1,15). To je tudi središče Jezusovega nauka, ki je zapisan v sinoptičnih evangelijih. Jezus v številnih prilikah niza podobe Božjega kraljestva (*Judovsko ljudstvo* 61), razglša Božjo zmago in prihod Božjega kraljestva, s svojimi mogočnimi deli, ki jih označujemo za čudeže, pa dokazuje resničnost svojih besed. Evangelist Marko prikazuje Jezusa kot zmagovalca nad zlom, ki se na viden način kaže v človeških boleznih in bolečinah. Jezusovi čudeži potrjujejo njegov nauk. Jezus se tako v dejanjih kot tudi besedah izkazuje kot Božji Sin.

46. Markova zgodba o Jezusu

Evangelist Marko na dramatičen način zbira izročila o Jezusu. Uvodnih osem poglavij opisuje Jezusovo delovanje v Galileji, kjer je žel precej uspeha in je zbral svoje učence, v očeh judovskih verskih voditeljev pa je njegova priljubljenost že zbujala zaskrbljenost. V nadaljevanju Marko popisuje zahtevno in nevarno potovanje v Je-

ruzalem, koder je Jezus krajši čas ozdravljal in učil, potem pa so ga prijeli, mučili in usmrtili. Medtem ko Marko govori le o enem Jezusovem potovanju v Jeruzalem, pa evangelij po Janezu Jezusa ob različnih časih prikazuje v *Svetem mestu* in nakazuje, da je bil za velike praznike večkrat tam. Dejansko ne gre za kakšno bistveno neskladje, pač pa je Markov zapis usklajen s posebno zgradbo, s katero je želel doseči posebni učinek stopnjevanja, zato je gradivo iz izročila temu primerno priredil. Marko na zelo verodostojen način orisuje Jezusovo neomajno zavzetost za izpolnjevanje Očetove volje, ko ga slika na samotni poti proti križu. Temeljno zaporedje dogodkov povzemata Matej in Luka po Markovem evangeliju, s tem da svojima evangelijema dodajata tudi precej novega gradiva.

47. Trpeči Mesija

Pogovor med Jezusom in apostolom Petrom v sredini Markovega evangelija predstavlja pomemben preobrat: ko Jezus svoje učence sprašuje, za koga ga imajo, Peter reče, da je Kristus, Mesija (Mr 8,29). Precej nepričakovano Jezus spregovori o svoji aretaciji in smrti v Jeruzalemu. Peter se na napoved smrti odzove z grozo, drugi učenci pa čakajo, saj ga ne razumejo, za dodatna pojasnila pa si ga ne upajo vprašati. Mesija namreč po njihovem mnenju in pričakovanjih ne bi smel trpeti, toda Jezus judovsko predstavo o mesiju poruši (*Judovsko ljudstvo* 21 in 63). Jezusovo potovanje v Jeruzalem je hkrati tudi pot učencev, ki ga spremljajo in si prizadevajo, da bi sprejeli njegovo usodo.

48. Jezusova smrt in vstajenje od mrtvih

Po Jezusovem kratkem delovanju v Jeruzalemu in po zadnji večerji s svojimi učenci so ga prijeli ter ga križali, in to iz sovraštva, ki so ga zoper njega gojili verski voditelji v tajnem dogovoru z rimskimi oblastniki (*Judovsko ljudstvo* 72). Marko Kristusovo trpljenje in križanje opisuje na zelo realističen način. Ob Jezusovi smrti prav rimski stotnik izpove njegovo veličino (Mr 15,39). Marko poroča o tudi o odkritju praznega groba in poda povzetek poročil o prikazovanih vstalega Jezusa (Mr 16,1–8 in 16,9–20).

49. Prva poglavja Matejevega evangelija

Matej predela Markovo zgodbo, s tem da predstavi pomembno novo gradivo. Evangelist se obrača na verno občestvo kristjanov iz judovstva. Njegov osnovni namen je prikazati, da Jezus dopolnjuje judovsko Sveto pismo. Svoj evangelij začneja z Jezusovim rodovnikom, začeniši z Abrahamom, očetom judovskega ljudstva, in kraljem Davidom (*Judovsko ljudstvo* 70). V nasprotju z Markom Matej opisuje Jezusovo rojstvo. Svojo pripoved prepleta s citati iz Stare zaveze in pove, da so se njihove napovedi izpolnile. Matejeva pripoved poudarja vlogo Jožefa, ki je sprejel in varoval Marijino dete ter ob prihodu modrih Jezusa predstavil kot odrešenika vseh narodov. Začetek evangelija prikaže tudi politične in verske voditelje, ki so sovražno nastrojeni zoper Mesija.

50. Govor na gori

Matej nam predstavi pet glavnih Jezusovih govorov in tako zapiše velik del Jezusovega nauka po izročilu. Pet govorov razumemo kot odsev petih Mojzesovih knjig, judovske *Tore* oziroma *Peteroknjžja*.

Jezus je novi prerok, ki je večji od Mojzesa. Prvi in najveličastnejši Jezusov nastop je *Govor na gori* (Mt 5–7). Blagre, s katerimi se govor začinja in ki prikazujejo, kako Bog to, kar v očeh sveta izgleda kot nesreča, obrača v blagoslov, globoko cenijo tako kristjani kot tudi drugi verniki. Bog se na uboge, krotke, ponižne in tiste, ki imajo čisto srce, ljubeče ozira. Jezus slovesno izjavlja, da je prišel dopolnit postavo in preroke, kar potrjuje s svojim naukom in avtoriteto. Jezus razvije judovska pravila glede postave ter glede miloščine, posta in molitve, to je tradicionalnih dobrih del med Judi. Jezus nas z *Govorom na gori* izziva tudi danes: »Bodite torej popolni, kakor je popoln vaš nebeški Oče« (Mt 5,48).

51. Judje in kristjani pri Mateju

Matej na eni strani poudarja, da je Jezusu dopolnil Staro zavezo, na drugi strani pa odseva tudi razdaljo med kristjani in Judi, kar je izkušala tudi njegova skupnost. Nasprotja med kristjani iz judovstva in Judi, ki Jezusa niso sprejeli, so globoko zaznamovala Matejev evangelij. Zelo dramatično je poudarjeno Jezusovo nasprotovanje pismoukom in farizejem (Mt 23). Take ostre besede pa ne smejo biti izgovor ali opravičilo za zaničevanje judovskega naroda. Besede množice: »Njegova kri na nas in na naše otroke« (Mt 27,25) so primer izrazitega pretiravanja in se jih ne sme nikoli uporabljati, kakor se je dogajalo v preteklih stoletjih, in to s tragičnimi posledicami, za podpihovanje sovraštva do Judov in njihovega preganjanja. Način komunikacije in medsebojnega obnašanja v sporih med Judi in kristjani iz judovstva v prvem stoletju ne sme biti nikoli več izhodišče za medsebojne odnose med Judi in kristjani (*Judovsko ljudstvo* 70–71).

52. Matej in Cerkev

Matejev evangelij je edini, ki izrecno govori o *Cerkvi* (gr. *ekklesia*). Jezus apostolu Petru zaupa posebno nalogo (Mt 16,18). Petrova vera, ki je boleče preizkušena in ni brez krivde, kljub vsemu predstavlja skalo Cerkve. Jezus svoje učence uvaja v življenje v skupnosti (Mt 18). Matej kot edini evangelist v svoje poročilo vključi tudi poslednjo sodbo, ki dramatično poziva k služenju najmanjšim bratom in sestram (Mt 25,31–46). Kristjani tega izziva nikoli ne smemo pozabiti, saj je v današnjem času mnogo bratov in sester, ki trpijo revščino, bolezni, zatiranje ali nasilje, na drugi strani pa je tudi mnogo vplivnih ljudi, ki morejo lajšati takšne stiske. Matejev evangelij, ki se začenja z modreci z daljnih dežel, se konča z izročitvijo poslanstva vsem narodom. Jezus, ki je prvič prišel za svoje judovsko ljudstvo, sedaj pošilja učence, naj evangelij oznanijo vsem narodom in naj ljudi krščujejo (Mt 28,16–20).

53. Lukova pripoved o Jezusovem rojstvu

Podobno kot Matejev se tudi Lukov evangelij začenja s pripovedjo o Jezusovem rojstvu, ki pa je pri Luku obširnejša in prinaša bogate in lepe meditacije o Janezu Krstniku in o Jezusu. V prvih vrsticah beremo o oznanjenju Janezovega rojstva, ki se je rodil ostarelima Elizabeti in Zahariju, toda Jezusovo spočetje je še čudovitejše. Angel je Mariji povedal, da jo bo obsenčil Božji Duh in da bo dete spočeto v moči Boga samega. Lukova pripoved o Odrešenikovem rojstvu se osredinja okrog Marije, ki je »polna milosti« (Lk 1,28). Poslušala je namreč Božjo besedo in jo je sprejela. Ona je »Gospodova dekla« (Lk 1,38), ki v svojem hvalospevu *Magnifikatu* opeva Božjo veličino (Lk 1,46–55). Jezusovo rojstvo se umešča v tek sve-

tovne zgodovine s tem, ko evangelist Luka našteva tedanje vladarje, vključno s cesarjem Avgustom (Lk 2,1). Kljub temu univerzalnemu pogledu pa so Jezusovi prvi obiskovalci pastirji z betlehemskih poljan, ki jih je tedanja družba prezirala in izločila na rob. Luka prikazuje Marijino in Jožefovo zvestobo judovski veri, ko obiskujeta tempelj v Jeruzalemu. Marija je vsem postala zgled sprejemanja Božje volje, ki vključuje tudi trpljenje, in premišljevanja o Božjih poteh in načrtih v svojem srcu (Lk 2,19; 2,35 in 2,51).

54. Vesela vest za uboge

Luka v uvodnih evangeljskih vrsticah zapiše namen svojega pisanja. Čeprav prizna, da so o Jezusovem življenju pred njim pisali že drugi, tudi sam razpolaga z izročilom očividcev in služabnikov besede, ki ga želi napisati zato, da bi utrdil vero (Lk 1,1–4). Evangelist Luka – podobno kot Matej – povzema izhodiščno Markovo pripoved in spregovori o enem Jezusovem potovanju v Jeruzalem v času njegovega javnega delovanja. Luka kot začetek Odrešenikovega delovanja predstavi Jezusov obisk v Nazaretu, kjer je v shodnici bral iz zvitka preroka Izaija, s čimer je razglasil namen njegovega poslanstva: »Duh Gospodov je nad menoj, ker me je mazilil. Poslal me je, da oznanim jetnikom prostost in slepim vid« (Lk 4,18). Jezus se je družil z grešnimi, bolnimi, revnimi in tujci ter z vsemi tistim, od katerih se je družba odvrčala. Dolžnost sprejemati tiste, ki živijo v pomanjkanju in v preziru, je naloga, ki kristjane vedno zavezuje. Vesela vest je v tem, da smo vsi ljubljene Božji otroci.

55. Jezusovo služenje ženam in njihovo služenje Jezusu

V prvih poglavjih se Luka osredotoča na Marijino svetost, saj je bolj kot drugi poslušala Božjo besedo in jo ohranjala (Lk 11,28), v nadaljevanju pa izpostavlja tudi Elizabetino in Anino vero. Skozi ves evangelij Luka poroča o tem, kako Jezus služi ženam in one njemu. Jezus je obudil sina vdovi iz Naina (Lk 7,11–17). Grešnici, ki je Jezusu izkazala svoje služenje v Simonovi hiši zavedajoč se svojih premnogih grehov, je bilo odpuščeno. To je primer ljubezni, ki se rojeva iz odpuščanja (Lk 7,36–50). Luka poroča tudi o nekaterih drugih ženah, med njimi o Mariji Magdaleni, ki jo je ozdravil hude bolezn, one pa so ga spremljale in mu *stregle iz svojega premoženja* (Lk 8,1–3). Medtem ko Marta Jezusu izkazuje svoje gostoljubje, se Marija bolj posveča njegovemu nauku (Lk 10,42). Žene Jezusa spremljajo tudi na poti na Kalvarijo (Lk 22,27). Luka je bolj kot drugi evangelisti pozoren na tesno sodelovanje žena pri Jezusovem delovanju.

56. Iskanje in rešitev izgubljenega

Luka v svoj opis Jezusovega potovanja v Jeruzalem vključi precej novosti, tudi prilike, ki jih najdemo samo v tem evangeliju, ki jih kristjani zelo cenimo. Usmiljeni Samaritan, član preziranega naroda, je zgled ljubečega služenja bližnjemu (Lk 10,29–37). Prilika o izgubljenem sinu postavlja v ospredje pripravljenost mlajšega sina, da išče odpuščanje, sprejemajoči objem ljubečega očeta, še posebej pa potrebo pravičnega starejšega brata, da posnema očetovo odpuščajočo dobrodoščilo s tem, da se sam spreobrne v srcu ter spremeni svoj odnos do tistih, ki grešijo (Lk 15,11–32). Gre za pomenljivo prisodobno, ki lahko v marsičem okrepi naša srca. Prilika o bo-

gatašu in ubogem Lazarju kristjane strogo opominja, naj pomagajo vsem pomoči potrebnim, ki kličejo k njim (Lk 16,19–31). Omenjena prilika je posebno aktualna v današnjem trenutku. Ko je Jezus došel v Jeriho, je srečal Zaheja in oznanil pomen svojega služenja: »Sin človekov je namreč prišel iskat in rešit, kar je izgubljeno« (Lk 19,10).

57. Ali ni najino srce gorelo v nama?

Lukovo poročilo o Jezusovi smrti nam kaže, kako se Jezus vedno znova sklanja k ljudem z ozdravljanjem in odpuščanjem. Desnemu razbojniku je še na križu rekel: »Danes boš z menoj v raj« (Lk 23,43). Tesnobno vzdušje, ki je spremljalo Jezusovo smrt, se ublaži, ko so se množice nazaj grede od žalosti tolkle po prsih (Lk 23,48), njegovi znanci pa so stali daleč proč (Lk 23,49). Lukove zgodbe o prikazovanjih vstalega Kristusa so zelo dodelane. Ko Jezus sreča učenca, ki sta na poti v Emavs, se zgodi preobrat – odrešenijska moč navzočega vstalega Gospoda zasije po daru Pisma in evharistije. Učencema je srce gorelo v prsih, ko jima je Jezus razlagal Pisma (Lk 24,32). Tudi naša srca lahko podobno izkušajo Kristusovo prisotnost na naši poti preko njegovih darov besede in zakramenta.

58. Četrty evangelij

Medtem ko Matej in Luka v svojih zapisih o Jezusovem življenju povzemata Markov koncept ter ga dopolnita z novimi spoznanji o Jezusovi osebnosti in njegovem poslanstvu, je evangelij po Janezu urejen precej drugače in v predstavljanju celovitosti krščanske vere v Jezusa, Božjega Sina dosega nove vrhove. V prologu predstavi Jezusa kot besedo, ki je bila v začetku pri Bogu in je bila Bog, ki je

postala meso in se je naselila med nami. Jezus je »milost in resnica« od Boga (Jn 1,14). Od vsega začetka Jezusa nagovarja z različnimi imeni: *jagnje Božje, Mesija, Božji Sin, kralj Izraelov*. V nasprotju s sinoptičnimi evangeliji učenci vidijo Jezusovo veličastvo in že od začetka spoznajo njegovo resnično identiteto (Jn 2,11).

59. Znamenja v Janezovem evangeliju

Evangelist Janez Jezusove čudeže označi z besedo *znamenje*, in sicer z namenom, da bi poudaril njihov globlji, kristološki pomen. Osrednja tematika Janezovega evangelija ni oznanjevanje Božjega kraljestva, pač pa Jezusova oseba. Vsako od znamenj v sebi nosi sporočilo, ki označuje Jezusa. V galilejski Kani, kjer je naredil svoje prvo znamenje, Jezus priskrbi vino odrešenjskega časa (Jn 2,1–12). Poglavja, ki sledijo, prinašajo Jezusove govore, ki jih je Cerkev stoletja uporabljala v pripravi na veliko noč in na prejem krsta: s farizejem Nikodemom Jezus spregovori o prerojenju iz vode in Svetega Duha in Samarijanki ponudi živo vodo, ki teče v večno življenje (Jn 3–4). Znamenja, ki se v evangeliju pojavijo kasneje, zadevajo obširne diskusije med Jezusom in Judi. Podobno kot v Matejevem evangeliju tudi tukaj omenjeni spori veliko dolgujejo napetostim med Judi, ki so postali kristjani, in med Judi, ki niso sprejeli Jezusa in razglasitve njegovega božanstva. V zgodbi o ozdravljenju sleporojenega Jezus reče: »Jaz sem luč sveta« (Jn 9,5). To je ena od mnogih *Jaz sem* izjav, ki so temeljna značilnost bogate kristologije v tem evangeliju. Medtem kot Jezus slepemu povrne vid, so farizeji prikazani kot duhovno slepi (Jn 9,39–41). Tudi preden je Jezus obudil mrtvega Lazarja, je rekel: »Jaz sem vstajenje in življenje« (Jn 11,25). Medtem ko Jezus Lazarju povrne življenje, pa Judje zoper

njega kujejo zaroto, kako bi ga usmrtili (Jn 11,53). Negativno podobo *Judov* so očitno povzročili nelahki odnosi med Judi in kristjani v prvem stoletju, danes pa tovrstne predstave nikakor ne smejo biti razlog za sovražnost do Judov (*Judovsko ljudstvo* 76–78).

*Evangelij po Janezu v predstavljanju
celovitosti krščanske vere v Jezusa,
Božjega Sina dosega nove vrhove.*

60. Jezusove poslednje besede

Janezov evangelij nam podaja precej dolg Jezusov poslovilni govor (Jn 13–17). Potem ko je učencem umil noge kot zgled služenja bližnjemu, Jezus da novo zapoved ljubezni: »Kakor sem vas jaz ljubil, tako se tudi vi ljubite med seboj« (Jn 13,34). Po Jezusovi napovedi o svojem odhodu so učenci žalostni, toda on jih opogumi: »Jaz sem pot, resnica in življenje« (Jn 14,6). On je vinska trta, učenci pa so mladike na njej (Jn 15,1–5). Jezus pogosto obljublja prihod zagovornika, Svetega Duha, ki bo vedno z njegovimi učenci, ki nas bo spominjal na to, kar je On učil, in nas bo vodil po poti resnice (Jn 14,16; 14,26; 15,26 in 16,13). Ta Duh vselej vodi Cerkev vse od Jezusovih dni. Sklepno poglavje tega dolgega govora vsebuje Jezusovo molitev za njegove učence in za vse tiste, ki ga bodo spoznali preko njihovega oznanila. Molitev, v kateri Jezus prosi za edinost vseh vernikov, je priljubljeno besedilo na ekumenskih srečanjih, ko se trudimo za popolno in vidno edinost med vsemi krščeni.

61. Janezov prikaz Jezusove smrti

Janez prikaže Jezusa kot vedrega in pogumnega, ko se sooča s smrtjo. V vrtu Getsemani ni Jezusove agonije, pač pa so popadali po tleh tisti, ki so bili poslani, da ga aretirajo (Jn 18,6). Pilat je v sodnem procesu proti Jezusu zmeden in osupel, obenem pa nezavedno svetu razodene resnico o Jezusu, ko vztraja, da mora biti napis *Jezus Nazarečan, judovski kralj* na križu zapisan v hebrejščini, grščini in latinščini ter viden vsem (Jn 19,19–22). Edino ta evangelij pričuje o prisotnosti Jezusove matere pri križu, ki jo spremlja *ljubljeni učenec*, ki ga imamo po izročilu za evangelista samega (Jn 19,25–27). Ko je Jezus kriknil: »Izpolnjeno je,« je *Jezus izročil duha* (Jn 19,30). Vodo in kri, ki sta pritekli iz njegove strani, razumemo kot simbola krsta in evharistije (Jn 19,34).

62. Vstali Gospod

Janez pripoveduje o srečanju vstalega Gospoda z Marijo iz Magdale, ki se je v bogoslužju spominjamo kot prve glasnice vesele vesti o Kristusovem vstajenju. Jezusov prihod v gornjo izbo doseže višek v Tomaževi izpovedi celovite krščanske vere, ko izreče: »Moj Gospod in moj Bog« (Jn 20,28). V dodatnem poglavju beremo poročilo o Jezusom srečanju s Petrom, ko Jezus vztrajno ponavlja vprašanje: »Simon, Janezov sin, ali me ljubiš?« (Jn 21,15–17). Tako kot Peter smo tudi mi povabljeni, da svojo ljubezen vedno bolj poglobljamo. To vabilo je bistvo evangelijskega izziva. Evangelij po Janezu se konča s ponovnim Jezusovim povabilom: »Hodi za menoj!« (Jn 21,19 in 21,22).

63. Oznanilo apostolov

Poleg evangelija je Luka napisal tudi *Apostolska dela*, kjer se nadaljuje pripoved o tem, kako se je veselo oznanilo o Jezusu razširilo »v Jeruzalemu in po vsej Judeji in Samariji ter do skrajnih mej sveta« (Apd 1,8). Poročilo o silni moči Svetega Duha, ki je bil poslan na binkoštni praznik, naznanja rojstvo Cerkve. Tedaj je Peter prvikrat javno spregovoril, v *Apostolskih delih* pa je zapisanih še več govorov, ki se vsi osredinjajo okoli Jezusove smrti in vstajenja ter posledično vabijo k veri vanj. Luka opisuje življenje prve skupnosti, *ki je bila stanovitna v nauku apostolov in v občestvu, v lomljenju kruha in v molitvah* (Apd 2,42). Kristus kliče tudi danes, da bi v zvestobi Besedi, evharistiji in molitvi živeli kot skupnost ljubezni, ki se v svojem poslanstvu bliža vsemu svetu. Po poročilu o Štefanu, prvem krščanskem mučencu, se srečamo s Savlom, ki je na poti v Damask dramatično izkusil Kristusov klic (Apd 9). Savel, ki mu je bilo ime tudi Pavel, je bil »izbrano orodje«, da Božje ime ponese med pogane (Apd 9,15). Obenem je imel tudi apostol Peter videnje, v katerem je spoznal, da so vsa ljudstva poklicana v krščansko čredo (Apd 10,34–35).

*Skupnost ljubezni,
ki se v svojem poslanstvu bliža vsemu svetu.*

64. Pavlova potovanja

Apostolska dela poročajo o Pavlovih treh misijonskih potovanjih ter o njegovem zadnjem potovanju v Rim. Na drugem potovanju je Pavel po navdihu, ki ga je prejel v videnju, stopil na evropska tla (Apd 16,9–10). Judje so Pavla in njegove tovariše zaradi njihovega

poslanstva pogosto preganjali in pehali v raznovrstne stiske. Poglaviti razlog za judovsko nasprotovanje je Pavlovo oznanjevanje poganom (*Judovsko ljudstvo* 75). Ko je sovražnost jeruzalemskih Judov zoper njega močno narasla, se je Pavel skliceval na cesarja in se podal na nevarno plovbo v Rim. V sklepnih poglavjih *Apostolskih del* je zapisano, da je evangelij dosegel Rim, glavno mesto rimskega cesarstva, ki mu je bilo namenjeno, da postane srce vesoljne Cerkve.

65. Pavlovo poslanstvo in evangelij

Še bolj neposredno pa o Pavlu pričujejo njegova pisma, ki so bila zapisana mnogo prej kot prvi zapisani evangelij in so potemtakem prva novozavezna besedila. Pavel je popolnoma prepričan, da je bil odbran za Božji evangelij (Rim 1,1). Kristus ga je poklical, naj vsem narodom oznanja poslušnost vere (Rim 1,5), med drugim tudi Rimljanom, ki jih imenuje *Božje ljubljence, ki so poklicani k svetosti* (Rim 1,7). Pavel je apostol poganov, saj je *najprej Judom in potem Grkom* oznanjal vero v Kristusa (Rim 1,16). Za Pavla je Kristus dopolnitev postave (Rim 3,21–22 in Gal 3,24–26). Kristjani, krščeni v novo življenje, živijo po postavi Duha (Rim 8,2). Nadalje v *Pismu Rimljanom* apostol Pavel premišljuje o zavezi, ki jo je Bog sklenil z Izraelci. Za prisposodbo uporabi oljčno drevo: nekatere izmed vej – Judje, ki Kristusa niso sprejeli – so bile odlomljene, na njihovo mesto, v oljko Izraela, pa so bili vcepljeni novi *cepiči divje oljke* – pogani (Rim 11,17). Toda tudi tiste, ki Kristusa ne priznavajo, Bog še vedno ljubi, *kajti On se ne kesa svojih milostnih darov in svojega klica* (Rim 11,29). Pavel oznanja izredni dar novega življenja po veri, ki ga je prinesel Kristus s svojo smrtjo in vstajenjem, hkrati pa ne pušča nobenega dvoma, da dolgujemo začetek in korenine svoje vere Abrahamu in njegovim potomcem (*Judovsko ljudstvo* 36).

*Dar novega življenja po veri,
ki ga je prinesel Kristus s svojo smrtjo in vstajenjem.*

66. Pastoralne težave pavlinskih Cerkva

Ob branju *Pisma Rimljanov* spoznavamo, da je apostol Pavel odločilno vplival na krščansko razumevanje Jezusove osebe in njegovega delovanja. Rešuje tudi raznovrstne težave, s katerimi se soočajo krščanske skupnosti. V *Prvem* in *Drugem pismu Tesalonicanom* Pavel kristjanom zagotavlja, da bodo vstali od mrtvih tisti, ki so umrli v Kristusu in pomirja prevelika pričakovanja glede Kristusovega skorajšnjega ponovnega prihoda. V *Pismu Filemonu* Pavel razpravlja o občutljivi temi, in sicer o pobegu krščanskega sužnja in njegovem povratku h krščanskemu gospodarju. *Prvo* in *Drugo pismo Korinčanom* prikazujeta raznolike pastoralne težave, med drugim tudi razdor v skupnosti. Pavlov nauk o vlogi žensk je povod za sodobne burne razprave. Na eni strani žene podpira v njihovem služenju (Rim 16,1 in Flp 4,2–3) ter jih z moškimi vključuje v krščansko bogoslužje (1 Kor 11,4–5), na drugem mestu v *Prvem pismu Korinčanom* pa beremo, da ženam daje navodila, naj pri srečanjih molčijo (1 Kor 14,34–35). V *Prvem pismu Timoteju*, za katerega nekateri trdijo, da je delo Pavlovega učenca, najdemo svetopisemsko pojasnilo za nižjo vlogo žensk (1 Tim 2,12–15). Za druga novozavezna besedila, ki se posvečajo odnosu med možem in ženo, se zdi, da pristajajo na podrejeno vlogo žena (Kol 3,18 in Tit 2,4–5), dejansko pa potrebujejo dodatna pojasnila, še posebej tista, ki so uporabljena v bogoslužju. Izvirajo namreč iz določenega družbenega in verskega

okolja in jih je potrebno razumeti znotraj celotnega Svetega pisma ter še posebej v luči evangelijskega pričevanja gledati Jezusov sprejemajoči odnos in ravnanje z ženskami. Pavlinska besedila nikoli ne smejo služiti za napad na žensko dostojanstvo. V *Pismu Efežanom* naletimo na vzvišeno podobo o vzajemnem in ljubečem podarjanju moža in žene, ki je zasnovana na ljubezni, ki jo ima Kristus do Cerkve (Ef 5,21–33).

67. Kristus in Cerkev

Pismi, ki ju je Pavel napisal Kološanom in Efežanom, prinašata poglobljeno razumevanje Kristusa in njegove Cerkve. Kristus »je obstajal pred vsemi stvarmi in v njem je utemeljeno vse in on je glava telesa, to je Cerkve. On je začetek, prvorojenec med mrtvimi« (Kol 1,15–20). Z Jezusom se je zaključilo ločevanje med Judi in pogani, saj so vsi eno v Kristusovem telesu, Cerkvi (Ef 3,5–6). Za *Prvo* in *Drugo pismo Timoteju* ter za *Pismo Titu* nekateri pravijo, da so jih napisali Pavlovi učenci. Pisma vsebujejo koristna navodila za življenje krščanskih skupnosti, opisujejo službo škofov, starešin in diakonov, pa tudi vlogo vdov. Vsa ta pisma poudarjajo, kako potrebno je ostati zvest izročilu.

68. Druga pisma

Nova zaveza obsega še druge apostolske spise, ki vero v Kristusa nadalje poglobljajo (BR 20). *Pismo Hebrejcem* je obširna pridiga, ki vsebuje nauk in spodbude. Oznanja, da je Božji Sin prišel na svet kot brat vsem ljudem (Heb 2,17). Kot véliki duhovnik nove zaveze ne daruje obrednih daritev, pač pa svoje življenje kot edino popolno daritev za greh. Odprl nam je pot k Bogu (Heb 10,19–22).

Jakobovo pismo vsebuje modrostni pouk, ki veliko dolguje judovstvu. *Prvo Petrovo pismo* opeva novo rojstvo v Kristusu, ki ga verniki prejmejo pri krstu. Kristjani smo živi kamni, postavljeni na temeljni kamen, Kristusa« (1 Pt 2,4–5). Smo tudi »izvoljeni rod, kraljevsko duhovništvo, svet narod, ljudstvo za Božjo last« (1 Pt 2,9 in 2 Mz 19,5–6). Vsak vernik je s prejemom zakramenta krsta deležen Kristusovega duhovništva. *Drugo Petrovo pismo* in *Judovo pismo* opozarjata na krivi nauk ter spodbujata h krščanskemu življenju. Tri *Janezova pisma* izkazujejo izrazito povezavo z evangelijem po Janezu, kar kaže na domnevo, da so nastala v isti krščanski skupnosti. *Prvo pismo* znova govori o novi zapovedi ljubezni ter spodbuja k edinosti med verniki.

69. Razodetje ali Apokalipsa

V svoji zadnji knjigi se Nova zaveza ozira proti »slavni dovršitvi« Cerkve (BR 20). Nič ni presenetljivo, če nam knjiga *Razodetja* pri naša neslutena in pestra videnja, nekatera zelo vznemirljiva, druga polna tolažbe. Pisatelj z imenom Janez se poslužuje apokaliptične literarne vrste, ki smo jo že srečali v Danielovi knjigi, njen namen pa je prikazati končno Božjo zmago in plačilo vsem svetim, ki so trpeli preganjanje. Zadnje prizore zgodovine sproži delovanje vstalega Jezusa, jagnjeta, ki je bilo zaklano, vrhunec pa doseže v smrti zveri, ki predstavlja rimsko cesarstvo, ki je veljalo za največje zlo tedanjega časa, in na svatbi jagnjeta. Tovrstne simbolične govornice ne smemo razlagati dobesedno, pač pa jo moramo spoštovati tako, kot je. Ne smemo pričakovati, da bi v knjigi *Razodetja* odkrili podrobnosti o koncu sveta, koliko bo odrešenih in kdaj bo prišel konec sveta. Sporočilo omenjene knjige je, da bo prišel dan, ko »bo obrisal vse solze

z njihovih oči« (Raz 21,4). »Gledali bodo njegovo obličje in njegovo ime bo na njihovih čelih. Noči ne bo več in ne bodo potrebovali ne luči svetilke ne sončne luči, kajti razsvetljeval jih bo Gospod Bog in kraljevali bodo na veke vekov« (Raz 22,4–5). Skupaj z vidcem iz te knjige molimo za končni prihod Jagnjeta, Gospoda Jezusa (Raz 22,4–5). Prosimo za dokončno Božjo zmago nad vsem zlom, ki je na svetu, in zaupamo, da bomo pridruženi Božjim izvoljencem. V srcu vedno ohranjamo Jezusove besede: »Za tisti dan ali uro pa ne ve nihče, ne angeli v nebesih ne Sin, ampak samo Oče. Pazíte in bedite, ker ne veste, kdaj pride ta čas« (Mr 13,32–33). Zadnja svetopisemska knjiga nas – kljub mnogim čudnim in nenavadnim podobam – napolnjuje z globokim upanjem v Boga, ki je »Alfa in Omega, začetek in konec« (Raz 1,8; 21,6 in 22,13).

Ta knjiga nas napolnjuje z globokim zaupanjem v Boga.

Peti del

Živeti Božjo besedo

Božja beseda deluje v vas, kateri verujete. (prim. 1 Tes 2,13)

70. Sveto pismo je vedno merodajno

V zadnjem poglavju *Dogmatične konstitucije o Božjem razodetju* z naslovom *Sveto pismo v življenju Cerkve* je zapisano: »Oče, ki je v nebesih, prihaja v svetih knjigah ljubeče svojim otrokom naproti in se z njimi pogovarja. In v Božji besedi je vsebovana tolikšna sila in moč, da je ta Božja beseda za Cerkev opora in življenjska čilost, za otroke Cerkve trdnost vere, hrana duše ter čisti in neusahljivi studenec duhovnega življenja« (BR 21). V pričujočem besedilu smo torej razmišljali o naravi *Božje besede, ki je zapisana v človeškem jeziku*. Sveto pismo odkrivamo s prepričanjem, da ima tudi v današnjemu času povedati še mnogo tehtnega: če ga prebiramo kot srčiko živega izročila skupnosti verujočih, v njem najdemo smernice za iskanje odgovorov na številna sodobna vprašanja, ki zadevajo pravice in odgovornosti človeške osebe, veljavo človekovega življenja od spočetja do smrti, nujno skrb za stvarstvo ter trud za trajni mir in pravičnost za vse ljudi (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* IV.A.2, CD 87). Jezusov evangelij se s posebno pozornostjo posveča poučevanju o

dostojanstvu vsakega človeka, o ljubezni, s katero je treba ljubiti vsakogar, ter o zaupanju v Boga, čigar *dobrota traja na veke* (Ps 136). Čas, v katerem živimo, Sveto pismo nemalokrat napačno interpretira, češ da omejuje in celo ogroža človekovo svobodo in razvoj, dejansko pa je pot resnice, ki vodi k resnični svobodi (Jn 8,32). Na račun Svetega pisma je pogosto slišati očitke, da je zastarelo in nemerodajno, v resnici pa je to beseda življenja, vedno umestna, vedno nova in polna moči za spremembo in prenavo človekovega življenja (Heb 4,12). Predvsem pa v Svetem pismu ne najdemo mrtvih črk, pač pa Kristusa, *večno Besedo živega Boga* (KKC 108). V Svetem pismu prebiva Jezus, utelešena Beseda, ki nam je prišla naproti, kajti celotno Sveto pismo nam pravzaprav govori o Kristusu (KKC 134).

71. Hitro spreminjajoča se družba

Ta knjižica ni namenjena samo katoličanom, ampak vsakomur, ki ga Sveto pismo zanima. Današnja družba se je v zadnjih nekaj desetletjih hitro in izrazito spremenila. V sebi namreč združuje več kultur in narodnosti ter ponuja množstvo prepričanj in nazorov, hkrati pa nobenega trdnega in zanesljivega. Ljudje so začeli dvomiti v temeljne vrednote, ki so stoletja veljale za nesporne. Medtem ko mnogi živijo odgovorno in velikodušno, se drugi predajajo užitek, kopičenju imetja, sebičnosti in moči. Izjemno so se izpopolnila tudi komunikacijska sredstva. Napredek je odprl nove možnosti, kar pa je pripeljalo do zasičenosti z besedami in krize pri razločevanju med resničnim, dobrim in trajnim na eni strani ter lažnim, varljivim in minljivim na drugi. V besedah preroka Amosa zasledimo *lakoto po poslušanju Gospodove besede* (Am 8,11). Sveto pismo nam vedno kaže zanesljivo smer, smer, ki je stara in nova obenem. V sebi nosi izziv krščanske poklicanosti. Uči nas, kako

naj gradimo skupnosti, kjer bo vsak ljubljen in spoštovan, usmerja nas k življenju razdajanja sebe in ne samopoviševanja. *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju* večkrat poudarja, da se Bog prav zaradi svoje brezmejne ljubezni obrača k človeku in ga nagovarja (BR 2, 14 in 21). Bog ljubezni nas po Svetem pismu vabi, naj gradimo takšno medsebojno skupnost, kakor jo izkušamo z Očetom in njegovim Sinom, Jezusom Kristusom (1 Jn 1,3).

*V Svetem pismu ne najdemo mrtvih črk,
pač pa Kristusa, večno Besedo živega Boga.*

72. Nova evangelizacija

Papež Janez Pavel II. je zapisal, da novo življenje izvira iz evangelizacije in kateheze, ki temeljita na odprtosti za Božjo besedo (*Ob začetku novega tisočletja* 39, CD 91). Poklicani smo, da postanemo *služabniki besede*, in sicer zato, da bi mogli sodelovati pri novi evangelizaciji, ki je postala zelo potrebna tudi v naših krajih, kjer je mnogo ljudi izgubilo stisk s pristnimi krščanskimi koreninami (*Ob začetku novega tisočletja* 40, CD 91). Služenje Božji besedi velja za bistveno nalogo pri evangelizaciji. Današnja Cerkev mora evangelij ponuditi na način, ki bo primeren spreminjajočim se časom: razumljivo in privlačno za naše sodobnike (*Splošni pravilnik za katehezo* 50). Predvsem pa mora tudi povedati, da evangeljsko sporočilo in življenje po veri, ki temelji na njem, nista vredna zanimanja samo s kulturnega in zgodovinskega vidika, pač pa gre za dar, ki ima moč spreminjati življenje in kaže pravo pot skozi zapletena in težka vprašanja sodobnega sveta.

73. Sveto pismo in kateheza

Tistim, ki so evangeljsko oznanilo sprejeli, Cerkev ponuja različne stopnje in oblike kateheze. Taka kateheza ima za svoj prvi vir Sveto pismo, saj je izhodišče, temelj in vodilo katehetskega pouka (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* IV.C.3, CD 87). Med cilje kateheze sodi tudi uvajanje človeka v razumevanje Božje besede, saj kateheza predstavlja tiste svetopisemske osebe in dogodke, ki imajo v Božjem načrtu razodevanja posebno mesto, in izpostavi njihovo odrešenjsko veljavo. Kateheza seveda izbira tista besedila, ki so najpomembnejša v Svetem pismu, kot na primer *Deset zapovedi* ali *Govor na gori*. Tudi evangelije želi približati na način, ki vabi v osebno srečanje z Jezusom, *ki ima ključ do razumevanja celotnega svetopisemskega razodetja in vsakogar vabi in kliče k osebni odgovoru na Božje povabilo* (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* IV.C.3, CD 87). V pripravi na prejem zakramentov uvajanja je na različnih stopnjah poskrbljeno za stik z besedo Svetega pisma. Takšna bogoslužja Božje besede so temeljnega pomena za uvajanje v krščanstvo in pomenijo obogatitev tako za tiste, ki se bližajo krstu, kot za pre-novo celotne skupnosti.

74. Sveto pismo in bogoslužje

V bogoslužju Cerkve vstopamo v živo občestvo z Jezusom Kristusom, ki nam razodeva Očetovo ljubezen v Svetem Duhu, s čimer postajamo deležni življenja Svete Trojice. Cerkev v evharistiji »z mize Božje besede in Kristusovega telesa neprenehoma jemlje kruh življenja in ga daje na voljo vernikom« (BR 21). Od vsega začetka je bilo oznanjevanje Svetega pisma sestavni del bogoslužja, kjer je Kristus prisoten tako v besedi, ki je oznanjena, kot v zakramentu, ki nam

je podeljen. Po drugem vatikanskem cerkvenem zboru prenovljeni lekcionar nudi večje bogastvo svetopisemskih besedil. Lekcionar zdaj vsebuje praktično celotno branje vseh štirih evangelijev, tako da moramo leto za letom odkrivati bogastvo vsakega posameznega evangelija; nudi tudi besedila iz vseh delov Stare in Nove zaveze. Berila iz Stare zaveze, ki so bila v liturgiji dolga stoletja precej neenakovredno zastopana, so postala sestavni del mašnega besednega bogoslužja. Številnost in raznovrstnost svetopisemskih tekstov predstavljata navdih za molitev in premišljevanje ter nakazujeta smer krščanskemu življenju. Globoko se moramo zavedati pomena besednega bogoslužja, pri katerem pozorno sodelujemo od začetka svete daritve in z odprtimi srci prisluhnemo Besedi (prim. *Uvod v lekcionar* 48). Prav v bogoslužju se namreč srečujemo z *živo, popolno in dejavno predstavitvijo Božje besede* (prim. *Uvod v lekcionar* 4).

75. Spoštljiv odnos do Božje besede

Božjo besedo, ki se oznanja pri maši, počastimo na raznolike načine. Posebno spoštovanje izkazujemo *evangeliariju*: diakon ga lahko nosi v procesiji, lahko se ga počasti s kadilom, ob njem se lahko nosi sveče, ki nakazujejo, da je Kristus, ki ga slišimo, ko se oznanja evangelij, prava luč sveta. Med branjem evangelija vedno stojimo, kar je že stara in pomenljiva navada. Knjige, ki jih uporabljamo pri bogoslužju, naj bodo karseda častitljiva znamenja svete besede (prim. *Uvod v lekcionar* 35). Posebno pozornost si zasluži tudi mesto, s katerega Božjo besedo oznanjamo. *Ambon*, ki mora simbolizirati trdnost in primerno dostojanstvo, je vedno postavljen v tesnem odnosu z oltarjem, njuna notranja povezanost pa je na primeren način nakazana tako z oblikovanjem kot tudi z izbiro materialov,

iz katerih sta narejena (prim. *Uvod v lekcionar* 32). Da bi ljudstvu pomagali pri poslušanju in ponotranjenju prebranega, je prav, da je pred branjem beril in po njem nekaj trenutkov tišine (prim. *Uvod v lekcionar* 28). *Spev z odpevom*, ki je sestavni del besednega bogoslužja, ima za namen spodbuditi molitveni odgovor na berila (prim. *Uvod v lekcionar* 19). Petje psalma lahko pripomore k takemu odgovoru. *Aleluja* ali vrstica pred evangelijem razpoloži vse ljudi, da branje evangelija, ki predstavlja vrhunec besednega bogoslužja, sprejmejo z odprtimi srci.

76. Vloga bralca

Branje svetopisemskih beril zahteva posebno skrb in pozornost. Bralci so namreč izbranci, ki dar Božje besede prinašajo Božjemu ljudstvu, zato branje Svetega pisma nikoli ne sme biti v naglici ali nepripravljeno. Službo bralcev so izredno cenili že v prvi Cerkvi v Rimu, danes pa je ta oblika služenja znova pridobila svoj pomen zaradi večjega obsega svetopisemskih besedil. Priporočljivo je, da škofije, dekanije in župnije pripravijo programe za pripravo na službo bralca, ki vključujejo trajno formacijo in dneve zbranosti. Tovrstni dejavnosti zagotavljajo spoštljivo in razumljivo oznanjevanje Svetega pisma, tako da bo Božje ljudstvo moglo obilno prejemati iz zakladnice Božje besede (prim. *Uvod v lekcionar* 19 in *Zakonik cerkvenega prava* (ZCP) kan. 230).

77. Homilija

Etiopec je na poti iz Jeruzalema v Gazo rekel Filipu: »Kako naj bi razumel, ko me pa nihče ne pouči?« (Apd 8,31). Naloga pridigarja, pa naj bo to škof, duhovnik ali diakon, je, da svojim bratom in

sestram pomaga razumeti in sprejeti svetopisemsko sporočilo. Na pridigarja se oprejo, da si okrepijo vero v Besedo, da se pripravijo na vreden prejem zakramenta ter da se opogumijo pri ponotranjanju zahtev krščanskega življenja (prim. *Uvod v lekcionar* 41). Homilija ne more podrobno razložiti vseh prebranih svetopisemskih tekstov, pač pa naj poudari osrednji pomen, s čimer naj posameznike in skupnost spodbuja in vabi h krščanskemu odgovoru. Pridigar mora odkrivati globino besedil in se ne sme zadovoljiti zgolj z moraliziranjem, poudarjanjem dolžnosti vernikov in z razglabljanjem o sodobnih vprašanjih, ne da bi jih osvetlil z lučjo Božje besede. Njegov privilegij in dolžnost je, da v vseh časih oznanja veselo vest o odrešenju, ki ga Bog svobodno ponuja (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi* IV.C.3, CD 87). Pridigar je predvsem pričevalec, ki druge poučuje o Božji ljubezni in resnici, ki ju je osebno izkusil v svojem srcu in v svojem molitvenem življenju ter služenju (ZCP kan. 767).

78. Druge oblike besednega bogoslužja

Božjo besedo pa ne poslušamo samo pri evharistiji. Ob obhajanju vsakega zakramenta se bere ustrezna berila, kajti Kristus sam je središče in polnost celotnega Svetega pisma, on sam je središče vsega bogoslužja (prim. *Uvod v lekcionar* 5). Svetopisemska berila nas hranijo in izzivajo ter nas pripravljajo na vreden prejem vsakega zakramenta. Besedno bogoslužje lahko opravljamo tudi zunaj zakramentov. Kadar ni duhovnika, obhajanje svete evharistije ni mogoče, besedno bogoslužje, pri katerem je možno prejeti tudi sveto obhajilo, pa v takšnih okoliščinah ohranja stik skupnosti s Kristusom, besedo življenja na eni strani, na drugi pa utrjuje tudi

občestvo med krajevno in vesoljno Cerkvijo. Besedno bogoslužje se obhaja tudi ob posebnih priložnostih, kadar se ljudje zberejo z namenom, da bi prejeli Kristusa, Očetovo besedo. Tovrstna bogoslužna srečanja, ki lahko potekajo v cerkvi, šoli, doma ali kod drugod, kjer se pač ljudje zbirajo, nas hranijo z darom Božje besede in krepijo za vsakodnevno življenje po evangeliu.

79. Molitveno bogoslužje

Molitveno bogoslužje, ki predstavlja molitev Cerkve v povezanosti s Kristusom in ga je v zadnjem času ponovno odkrilo mnogo ljudi, je odlično sredstvo za poglobljanje odnosa do Svetega pisma. Molitveno bogoslužje nas še posebej z obilno uporabo psalterija spodbuja, da bi branje in poslušanje Svetega pisma spremenili v molitev. Še več, himne in molitve molitvenega bogoslužja so prepojene s svetopisemskim izrazjem in simboliko (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi*, CD 87). Papež Janez Pavel II. je v svojem apostolskem pismu na pragu novega tisočletja pisal tudi o molitvenem bogoslužju in vse kristjane pozval, naj poglobijo svoje molitveno življenje (*Ob začetku novega tisočletja* 34, CD 91). V molitvenem bogoslužju si molitvena vzgoja in poglobljanje ljubezni do Svetega pisma podajata roko.

80. Biblične skupine

Naslednje dobrodošlo znamenje napredka na bibličnem področju v našem času je razcvet skupin, v katerih se ljudje združujejo ob Svetem pismu, da ga skupaj berejo in študirajo, da ga premišlujejo in ob njem molijo. Starodavni način pobožnega branja Svetega pisma, ki mu rečemo *lectio divina* in lahko poteka v skupini ali osebno, se

je močno razširil. *Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju* spodbuja k vztrajnemu prebiranju Svetega pisma ne samo duhovnike in redovnike, pač pa tudi vse v Kristusa verujoče (BR 25). Cerkev se je na pobudo navdušeno odzvala (*Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi*, CD 87). Kjerkoli so se ljudje vstopili v molitveni odnos s Svetim pismom, se je kot posledica poglobila njihova vera. Posebej spodbujamo družine, naj gojijo ljubezen do Svetega pisma, da bodo otroci in mladi mogli odkriti, kako Božja beseda osvobaja, in spoznati Kristusa, ki je pot, resnica in življenje (*Ob začetku novega tisočletja* 39, CD 91). Mlade ljudi iz naših skupnosti spodbujamo, naj v Svetem pismu razberejo Kristusov klic, nekoč namenjen njegovim učencem, zdaj pa izziv njihove lastne poklicanosti. Vsak od nas se lahko nauči poslušati Božjo besedo in vsak lahko opazi, kako nas Bog prijateljsko nagovarja v naših srcih. V času trpljenja in žalosti, ko se čutimo izgubljene in brez prave smeri, nas Božja beseda tolaži in opogumlja.

Bog človeška srca prijateljsko nagovarja.

81. Sredstva in načini biblične vzgoje

Za podpiranje, vodenje in pospeševanje temeljitejšega poznavanja in globlje ljubezni do Svetega pisma so na voljo različna sredstva. Bolj kot vse drugo je potrebno zagotoviti primerne izdaje Svetega pisma, ki so opremljene z uvodi in razlagami (BR 25, ZCP kan. 825). Dobrodošle so pobude, da se za šoloobvezne otroke pripravi ustrezna svetopisemska pomagala, saj je pomembno, da kateheze za otroke in mladino spremlja in podpira tudi primerno biblično

gradivo. Vse, ki se posvečajo trajni verski formaciji odraslih, spodbujamo, naj se pri svojem delu poslužijo vseh sredstev, s pomočjo katerih Božja beseda postaja dostopnejša in razumljivejša ter jo je zato mogoče bolj ljubiti. To biblično gradivo je lahko po obliki zelo raznovrstno – od tiskanih in elektronskih medijev do interneta. Ponudba bibličnih tečajev, ki so posebej namenjeni bralcem, voditeljem besednega bogoslužja in članom bibličnih skupin, je dobrodošla; prav tako želja po duhovnih vajah in dnevih zbranosti, ki bi temeljili na Svetem pismu. (Na tem mestu bi radi izrazili svojo hvaležnost Slovenskemu bibličnemu gibanju in ga spodbudili za nadaljnje napore.)

82. Naš dolg do drugih kristjanov in do judovskega ljudstva

Kot voditelji katoliške Cerkve se zavedamo svojega dolga do drugih kristjanov in judovskih poznavalcev Svetega pisma, ki so v preteklih desetletjih razvijali biblično znanost. Ko je katoliška Cerkev še omahovala glede primernosti novih metod svetopisemskega proučevanja, so pobudo prevzeli drugi učenjaki, ki jih je gnala ljubezen do Božje besede. Katoliška Cerkev s hvaležnostjo sprejema prispevek številnih strokovnjakov iz mnogih skupnosti pri razlaganju svetih spisov. Ponosni smo zaradi sodobnega plodovitega sodelovanja med katoliško Cerkvijo in drugimi poznavalci Svetega pisma, ki pomembno prispeva k nadaljnjemu raziskovanju na področju biblične stroke. Tovrstna vzajemna prizadevanja so v zadnjih desetletjih obrodila največ sadov pri prevajanju Svetega pisma.

83. Skupno pričevanje za Božjo besedo

Razveseljivo je, da so v angleško govorečem okolju tudi mnogi drugi kristjani sprejeli *Skupni lekcionar*, ki temelji na *Rimskem lekcionarju* in je ekumenskega značaja. Dejstvo, da kristjani različnih skupnosti na isti dan poslušajo in sprejemajo iste svetopisemske odlomke, je zgovorno znamenje medsebojnega približevanja v veri in želje po edinosti. To je še eno znamenje več svetu, da je Kristus prišel »zato, da bi razkropljene Božje otroke zbral v eno« (Jn 11,52). Naj naša ljubezen do Božje besede okrepi našo medsebojno povezanost. Knjiga *Razodetja* nas opogumlja: »Kdor ima uho, naj prisluhne, kaj govori Duh Cerkvam« (Raz 2,7; 2,11; 2,17; 2,29; 3,6; 3,13 in 3,22). Naša naloga in cilj je, da bi ljudem našega časa in prostora v vedno večji edinosti oznanjali Kristusa, ki je Božja beseda.

84. Sklepna prošnja

V knjigi preroka Jeremija najdemo tale nasvet: »Ustavite se na poteh in se razglejte, vprašajte po stezah starodavnih časov, kje je pot k dobremu, in hodite po njej in našli boste počitek svojim dušam« (Jer 6,16). Sveti Pavel je zapisal kristjanom v Rimu: »Kar koli je bilo namreč napisano pred nami, je bilo napisano v naše poučenje, da bi oprti na potrpežljivost in na tolažbo, ki jo daje Pismo, imeli upanje« (Rim 15,4). Svetopisemski nauk, ki se ohranja preko živega cerkvenega izročila, je resnično starodavna in zanesljiva pot, hkrati pa nas nenehno usmerja k novim vprašanjem, v nove izzive, nova odkritja in v novo življenje. Naša iskrena želja povsem sovпада z željo koncilskih očetov: »Kakor iz stalne udeležbe pri evharistični skrivnosti raste življenje Cerkve, tako smemo upati na nov polet duhovnega življenja iz pomnoženega spoštovanja do Božje bese-

de« (BR 26). Papež Janez Pavel II. nas vse spodbuja, *naj Cerkev in vsi kristjani ohranjajo zaklad Svetega pisma: v pozornem proučevanju Božje besede bomo vsak dan našli hrano in moč za izvrševanje svojega poslanstva* (prim. *Cerkev v Evropi* 65, CD 103). Gospoda prosimo, da bi ta milostni dar naklonil narodom naših dežel.

V tretjem tisočletju krščanske vere z velikim upanjem zremo v prihodnost in se pridružujemo sv. Bedu, častitljivemu menihu, ki se je veselil, ker je našel Kristusa v Svetem pismu, in je pred tolikimi stoletji svoje veliko zgodovinsko delo zaključil s tole molitvijo:

»Dobri Jezus, slavim te, ker si me dobrohotno uslišal in si mi dal v veselju spoznati besede, ki te razodevajo. Verujem, da me boš uslišal tudi, ko te bom prosil, da bi smel na koncu priti k tebi, ki si izvir vsake modrosti, in vedno stati pred tvojim obličjem«.

*Kristusa, ki je Božja beseda,
oznanjamo ljudem našega časa in prostora.*

Vsebina

Predgovor	3
Uvod	7
1. Sveto pismo – knjiga za današnji čas.....	7
2. Mesto Svetega pisma v naših krajih.....	8
3. Evropski in slovenski okviri rabe svetopisemskih besedil ...	9
4. Slovanski in slovenski prevodi Svetega pisma.....	11
5. Sveto pismo in Cerkev	12
6. Zgradba dokumenta	13
7. Na tvojo besedo, Gospod!.....	14

Prvi del: Poslušanje Božje besede

Svoj izrek pošilja na zemljo. (Ps 147,15)

8. Božja ljubeča pobuda.....	15
9. V Sinu je polnost razodetja	16
10. Sveto pismo in izročilo	16
11. Živo izročilo	17
12. Vloga cerkvenega učiteljstva	18

Drugi del: Razumevanje Božje besede

Ali se je kdaj slišalo kaj takega? (5 Mz 4,32)

13. Božja beseda v človeškem jeziku	21
14. Svetopisemska resnica	22
15. Navdihnjenost Svetega pisma.....	22
16. Vzporednica z učlovečenjem	23

17. Človeška razsežnost Svetega pisma.....	23
18. Enovitost Svetega pisma	25
19. Nevarnost fundamentalizma	25
20. Dinamika Svetega pisma.....	26
21. Cerkevni očetje	27
22. Pravilo vere.....	28
23. Uravnotežen pristop.....	28

Tretji del: Stara zaveza

Tvoja beseda mi je bila v radost in veselje srca.

(Jer 15,16)

24. Veličastna zbirka.....	29
25. Kanon	29
26. Devterokanonične knjige	30
27. Stara zaveza	31
28. V začetku.....	31
29. Izvoljeno ljudstvo	32
30. Izhod iz egiptovske sužnosti in zaveza	33
31. Postava življenja	33
32. Obljubljena dežela.....	35
33. Kraljestva	35
34. Preroki izraelskega ljudstva	36
35. Trpljenje prerokov	37
36. Prerokba in njena uresničitev	38
37. Modrostne knjige.....	38
38. Vprašanje trpljenja	39
39. Knjiga psalmov	40
40. Apokaliptična videnja.....	40
41. Potrpežljiva Božja vzgoja	41

Četrty del: Nova zaveza

*Gospodova beseda pa ostane na veke. To je beseda,
ki vam je bila oznanjena kot veselo oznanilo. (1 Pt 1,25)*

42. Višek razodetja	43
43. Štirje evangeliji	43
44. Edinstvena literarna vrsta	44
45. Vesela vest o Božjem kraljestvu.....	46
46. Markova zgodba o Jezusu.....	46
47. Trpeči Mesija	47
48. Jezusova smrt in vstajenje od mrtvih	48
49. Prva poglavja Matejevega evangelija	48
50. Govor na gori	48
51. Judje in kristjani pri Mateju	49
52. Matej in Cerkev	50
53. Lukova pripoved o Jezusovem rojstvu	50
54. Vesela vest za uboge.....	51
55. Jezusovo služenje ženam in njihovo služenje Jezusu	52
56. Iskanje in rešitev izgubljenega	52
57. Ali ni najino srce gorelo v nama?	53
58. Četrty evangelij	53
59. Znamenja v Janezovem evangeliju	54
60. Jezusove poslednje besede	55
61. Janezov prikaz Jezusove smrti.....	56
62. Vstali Gospod.....	56
63. Oznanilo apostolov	57
64. Pavlova potovanja	57
65. Pavlovo poslanstvo in evangelij	58
66. Pastoralne težave pavlinskih Cerkev	59
67. Kristus in Cerkev	60
68. Druga pisma.....	60
69. Razodetje ali Apokalipsa	61

Peti del: Živeti Božjo besedo

Božja beseda deluje v vas, kateri verujete. (prim. 1 Tes 2,13)

70. Sveto pismo je vedno merodajno.....	63
71. Hitro spreminjajoča se družba.....	64
72. Nova evangelizacija.....	65
73. Sveto pismo in kateheza	66
74. Sveto pismo in bogoslužje	66
75. Spoštljiv odnos do Božje besede	67
76. Vloga bralca	68
77. Homilija	68
78. Druge oblike besednega bogoslužja.....	69
79. Molitveno bogoslužje	70
80. Biblične skupine	70
81. Sredstva in načini biblične vzgoje	71
82. Naš dolg do drugih kristjanov in do judovskega ljudstva .	72
83. Skupno pričevanje za Božjo besedo	72
84. Sklepna prošnja	73

